

บทที่ 1

ความมั่นคงแห่งชาติและพลังอำนาจแห่งชาติ (National Security and National Power)

1. ความมั่นคงแห่งชาติ

ก. กล่าวนำ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลก และลักษณะของความขัดแย้งระหว่างประเทศ อยู่ในสภาวะการณ์ที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากขึ้น ถึงแม้เป็นห้วงระยะเวลาที่ประเทศชาติพ้นจากสภาพของการสงครามแล้วก็ตาม แต่ทุกประเทศก็ยังคงต้องประสบกับปัญหาในเรื่องความปลอดภัยนานับประการ ในอดีตหากประเทศใดไม่มีสงคราม หรือสงครามได้ยุติลงแล้ว ประเทศนั้นก็จะมีสันติภาพและความปลอดภัยควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันสภาวะการณ์กลับตรงกันข้าม แม้ประเทศต่างๆ จะไม่มีสงครามหรือการสู้รบแล้ว แต่ประเทศเหล่านี้ อาจไม่มีความมั่นคงปลอดภัยเลยก็ได้ ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นได้จากสาเหตุ 2 ประการ คือ 1) ภัยต่อความมั่นคงภายนอกอันสืบเนื่องมาจากผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ที่ทำให้แต่ละประเทศมีการสะสมกำลังรบไว้มหาศาลเกินความจำเป็น และอาจนำไปใช้รุกรานหรือคุกคามประเทศอื่น และ 2) ภัยต่อความมั่นคงภายใน เช่น การก่อการร้าย การก่อความไม่สงบภายในประเทศ และภัยธรรมชาติ เป็นต้น

หากกล่าวถึงความมั่นคง คนส่วนมากมักเข้าใจว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทหาร การสู้รบ หรือสงครามโดยตรง ความเข้าใจเช่นนี้อาจเป็นความจริงในสมัยก่อน เพราะในสมัยนั้น ภัยคุกคามที่จะมีผลกระทบต่อประเทศชาติได้ก็คือ การรุกรานด้วยกำลังทหารของต่างชาติที่เหนือกว่าซึ่งต้องการยึดครองหรือบังคับชาติอื่นให้ปฏิบัติตามความต้องการของตน หากชาติใดมีกองทัพที่เข้มแข็ง มีการฝึกทหารที่ดี มีความอดทน และมีจิตใจรุกรบ รวมทั้งมีผู้นำทัพที่ดีและมีความสามารถ

ชาตินั้นก็จะสามารถป้องกันและรักษาเอกราชและความมั่นคงปลอดภัยของชาติเอาไว้ได้ ดังนั้น ความอยู่รอดของชาติ หรือความมั่นคงแห่งชาติ จึงขึ้นอยู่กับกำลังอำนาจทางทหารเป็นสำคัญ

ต่อมาวิวัฒนาการของโลกได้พัฒนาก้าวหน้าเป็นลำดับ การศึกษาเฉพาะเรื่องของสงคราม และการทหารเพียงอย่างเดียว นับว่าเป็นการศึกษาที่ค่อนข้างแคบ และอยู่ในวงจำกัดไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เรื่องความมั่นคงจึงไม่ควรจำกัดอยู่ในกรอบแคบๆ อีกต่อไป แต่ควรครอบคลุมถึงเรื่องราวต่างๆ ที่กว้างออกไป อีกประการหนึ่ง การทหารเป็นเพียงองค์ประกอบอย่างหนึ่งของพลังอำนาจแห่งชาติเท่านั้น ยังมีองค์ประกอบอย่างอื่นที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากำลังอำนาจทางทหาร ดังนั้น คำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” (National Security) จึงเกิดขึ้นมาในภายหลัง อีกทั้งนานาประเทศต่างก็ยอมรับว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางและครอบคลุมเรื่องต่างๆ อีกมากมาย อันได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ จึงเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา ควบคู่กันไปกับด้านการทหาร ทั้งในยามปกติ และยามสงคราม หาได้เจาะจงหรือเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพลังอำนาจแห่งชาติอย่างใดอย่างหนึ่งก็หาไม่

ข. ความหมาย

คำว่า “ความมั่นคง” (Security) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน โดยมีความหมายแยกเป็น 2 นัย คือ 1) คำว่า “secure” มาจากคำว่า “se” หมายถึง ปราศจาก (without) รวมกับคำว่า “cura” หมายถึง ดูแล (care) เมื่อรวมเข้าด้วยกัน หมายถึง คุณภาพ หรือความมั่นคงที่รัฐจัดให้มีขึ้น หรือปราศจากอันตราย (ปลอดภัยจากความกลัวหรือความกังวล) และ 2) คำว่า “security” มาจากคำว่า “securus” โดยคำว่า “se” หมายถึง ปราศจาก ส่วนคำว่า “curus” หมายถึง ไม่สบาย เป็นทุกซ์ มีความหมายโดยรวม หมายถึง การทำให้ปราศจากความไม่สบายหรือความทุกข์ โดยในภาษาอังกฤษยังหมายถึง ทำให้รู้สึกปลอดภัยและได้รับการปกป้อง¹

คำว่า “Security” นี้ ในภาษาไทยอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “การรักษาความปลอดภัย” หรือ “ความปลอดภัย” ซึ่งถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวาง เช่น ศูนย์รักษาความปลอดภัย และการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คำๆ นี้ มักมีผู้กล่าวถึงความมั่นคงไปพร้อมๆ กับความปลอดภัยอยู่เสมอ² แต่ถ้านำไปใช้กับเรื่องของชาติแล้ว คำๆ นี้ ควรถูกเรียกว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” น่าจะเหมาะสมกว่าที่จะใช้คำว่า “การรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ”

คำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” หรือ “ความมั่นคงแห่งรัฐ” ทั้งสองคำนี้ต่างมีความหมายเหมือนกัน แม้คำว่า “ชาติ” (Nation) กับคำว่า “รัฐ” จะมีความหมายต่างกันก็ตาม³ ส่วนมากนิยมใช้ “ความมั่นคงแห่งชาติ” มากกว่า ในทางรัฐศาสตร์ มักไม่นิยมใช้คำว่า “ชาติ” แต่จะใช้คำว่า “รัฐชาติ” หรือคำว่า “รัฐ” แทน ดังนั้น ก่อนที่จะวิเคราะห์หาความหมายที่แท้จริงของความมั่นคงแห่งชาติที่เหมาะสม เราควรพิจารณาคำว่า “รัฐ” เสียก่อนว่า รัฐมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ ประชากร ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้ หากขาดองค์ประกอบอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ย่อมไม่อาจเรียกว่า “รัฐ” แต่คำว่า “ชาติ” อาจประกอบด้วยประชากรที่พูดภาษาเดียวกันและอยู่รวมกัน รวมทั้งมีขนบธรรมเนียมประเพณีอันเดียวกันก็ได้ ด้วยเหตุผลนี้ นักวิชาการจึงนิยมใช้คำว่า “รัฐ” ทั้งในทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เพื่อให้มีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์⁴

หากเปรียบรัฐกับบุคคลแล้ว อาจกล่าวได้ว่า บุคคลใดๆ ก็ย่อมต้องการมีชีวิตที่ปลอดภัย ปราศจากอันตรายใดๆ มารบกวน หรือขัดขวางการทำมาหาเลี้ยงชีพของตนทั้งสิ้น เฉกเช่นเดียวกับรัฐ แม้ว่ารัฐจะไม่มีชีวิตเหมือนบุคคล แต่รัฐก็ต้องการความอยู่รอด หรือดำรงความเป็นรัฐตลอดไป แต่การดำรงความอยู่รอดเช่นนี้ รัฐต้องการเสรีภาพ ความมั่นคงปลอดภัย และความผาสุกสมบูรณ์แทน อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้ รัฐต้องมีพลังอำนาจแห่งชาติ (National Power) ที่เข้มแข็งเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพิทักษ์รักษาสิ่งต่างๆ ที่ต้องการ หรือเป็นผลประโยชน์แห่งชาติ และจำเป็นต้องรักษาองค์ประกอบของรัฐให้ครบทุกองค์ประกอบ รัฐจึงจะดำรงอยู่ได้ต่อไปโดยไม่สิ้นชาติ

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของรัฐดังกล่าวแล้ว ความหมายของ ความมั่นคงแห่งชาติ ก็น่าจะเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของรัฐด้วย ดังที่มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” ในลักษณะคล้ายกันว่า หมายถึง สภาพที่ชาติบ้านเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความปลอดภัยทั้งในด้าน เกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความปลอดภัย และความผาสุกของประชาชน รวมถึงระบอบการปกครองของประเทศและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน

อย่างไรก็ตาม ความหมายของคำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” ดังกล่าวข้างต้น เป็นการให้ความหมายอย่างกว้างๆ ครอบคลุมไปแทบทุกเรื่อง รวมทั้งนโยบาย หรือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลด้วย ฉะนั้น หลายๆ ประเทศ จึงนิยมให้ความหมาย ของคำว่า “ความมั่นคง” ในลักษณะนามธรรม ซึ่งอาจแปรเปลี่ยนได้ตามความจำเป็น เช่น ในสมัยหนึ่ง เรื่องความมั่นคงของประเทศหนึ่ง อาจเป็นอันตรายต่ออีกประเทศหนึ่ง แต่ในอีกสมัยหนึ่งอาจกลายเป็นเรื่องความร่วมมือหรือเป็นมิตรกันก็ได้ แต่ให้ พึงระลึกอยู่เสมอว่า การกำหนดความหมายในลักษณะนามธรรมเช่นนี้ อาจมีปัญหา ในเรื่องของการตีความและการนำไปใช้ด้วย

ในปัจจุบันความหมายของคำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” ยังไม่มี ความหมายที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ทำให้คำๆ นี้ ยังมีความหมายที่คลุมเครือ และหลากหลาย ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ใช้เป็นสำคัญ โดยเริ่มตั้งแต่การให้ ความหมายง่ายๆ เพื่อให้มีเสรีในการตอบโต้กับภัยคุกคามทางทหารและการขู่เข็ญ ทางการเมือง ไปจนกระทั่งการเพิ่มรายละเอียดและผนวกรูปแบบอื่นๆ ของความมั่นคงที่ มิใช่การทหาร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้น⁵ ความหมายที่แตกต่างกัน ของความมั่นคงแห่งชาติ จึงเกิดจากการให้ความหมายของนักวิชาการชาติต่างๆ อย่างเสรี เห็นได้จากตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

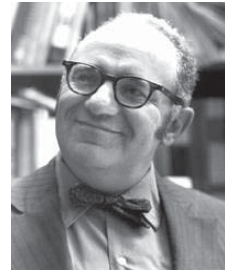
1) ตามพจนานุกรมแมคมิลแลน (Macmillan) ได้ให้ความหมายของ คำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” ไว้ว่า หมายถึง “การป้องกันหรือการสร้างความปลอดภัย ให้กับความลับและพลเมืองของประเทศ”⁶ โดยความมั่นคงแห่งชาติตามความหมายนี้ มุ่งเน้นในเรื่องความมั่นคงในภาพรวมของชาติและรัฐชาติ

2) วอลเทอร์ ลิปปมันน์ (Walter Lippmann) ได้ให้ความหมายโดยนัยของคำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” ในรูปแบบของสงครามไว้ว่า “ชาติใดชาติหนึ่งจะมีความมั่นคงได้ก็ต่อเมื่อไม่ต้องเสียสละผลประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของตนเพื่อหลีกเลี่ยงสงคราม หากถูกทำลายก็สามารถดำรงผลประโยชน์ดังกล่าวไว้ได้โดยอาศัยสงครามเช่นกัน”⁷

ภาพที่ 1-1 วอลเทอร์
ลิปปมันน์

3) ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold Lasswell) นักรัฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียง ได้ให้ความหมายของความมั่นคงแห่งชาติจากมุมมองที่เกือบเป็นด้านเดียว คือ “การขู่เชิญหรือการใช้อำนาจบังคับจากภายนอก” (External coercion)⁸

ภาพที่ 1-2 ฮาโรลด์
ลาสเวลล์

4) ฮาโรลด์ บราวน์ (Harold Brown) อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ในรัฐบาลประธานาธิบดีคาร์เตอร์ในระหว่าง ปี ค.ศ.1977-1981 ได้ขยายขอบเขตของความมั่นคงแห่งชาติโดยรวมถึงองค์ประกอบพื้นฐานอื่นๆ ด้วย เช่น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางด้านสภาพแวดล้อม คำจำกัดความของคำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” ตามความหมายนี้ จึงมีขอบเขตที่กว้างมากขึ้น อันหมายรวมถึง ความสามารถในการปกป้องบูรณภาพและดินแดนทางกายภาพของชาติ ดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของชาติกับส่วนอื่นๆ ของโลกด้วยรูปแบบที่สมเหตุสมผล การอนุรักษ์ทรัพยากรตามธรรมชาติ สถาบัน และรัฐบาลของชาติจากการขัดขวางใดๆ จากภายนอก และการควบคุมพรมแดนของชาติ

ภาพที่ 1-3 ฮาโรลด์
บราวน์

5) ชาร์ล ไมเยอร์ (Charles Maier) ศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ให้ความหมาย “ความมั่นคงแห่งชาติ” โดยมองผ่านพลังอำนาจแห่งชาติไว้ว่า หมายถึง “ความสามารถในการควบคุมสภาพการณ์ภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมติดมหาชนของประชาคมใดประชาคมหนึ่งเชื่อว่า เป็นสิ่งจำเป็นต่อเอกราชหรือเสรีภาพในการปกครองตนเอง ความเจริญรุ่งเรือง และความอยู่ดีกินดีของประชาชน”¹⁰

ภาพที่ 1-4 ชาร์ล
ไมเยอร์

6) ประภากรัน ปาเลรี (Prabhakaran Paleri) นักเขียนบทความเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ชาวอินเดียที่มีชื่อเสียง ได้ให้ความหมายของความมั่นคงแห่งชาติไว้ว่า หมายถึง สภาพที่สามารถวัดค่าได้ของขีดความสามารถของชาติต่อการเอาชนะภัยคุกคามในมิติที่หลากหลายที่มีผลต่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน และความอยู่รอดในฐานะรัฐชาติหนึ่ง ณ ห้วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยอาศัยการสร้างสมดุลจากพลังอำนาจแห่งชาติที่มีอยู่ทั้งหมดของรัฐบาล ซึ่งสามารถบ่งชี้ได้จากการคำนวณ หรือด้วยวิธีการอื่นๆ ในเชิงประจักษ์ และอาจขยายขอบเขตเป็นความมั่นคงของโลกได้จากอิทธิพลของปัจจัยภายนอก¹¹

ภาพที่ 1-5 ประภากรัน
ปาเลรี

7) ตามมุมมองด้านความมั่นคงแห่งชาติของไทยในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 คำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” หรือ “ความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร” หมายถึง การให้เอกราชของชาติ หรือสวัสดิภาพของประชาชนอยู่ในความมั่นคงปลอดภัย รวมตลอดถึง การให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”¹²

8) ตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 ได้ระบุว่า “การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร” หมายถึง การดำเนินการเพื่อป้องกัน ควบคุม แก้ไข และฟื้นฟูสถานการณ์ใดที่เป็นภัยหรือ อาจเป็นภัย อันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ ให้กลับสู่ สภาวะปกติ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ¹³

จากความหมายที่หลากหลายข้างต้นสรุปได้ว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” หมายถึง ความสามารถในการเอาชนะภัยคุกคามทั้งจากภัยคุกคามภายใน และภัยคุกคามภายนอกที่มีผลต่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนและความอยู่รอด ของชาติ ฉะนั้น มุมมองเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ จึงมักมีอยู่ 2 ด้านเสมอ คือ

- 1) การเอาชนะภัยคุกคามภายใน ซึ่งเป็นมุมมองเกี่ยวกับการสร้างความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สิน และความอยู่ดีกินดีของประชาชน อาทิ ความมั่นคงทางการเมือง ภายใน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรม ความมั่นคง ด้านอาหาร ความมั่นคงด้านพลังงาน ความมั่นคงด้านทรัพยากรน้ำ เป็นต้น และ
- 2) การเอาชนะภัยคุกคามภายนอก ซึ่งเป็นมุมมองเกี่ยวกับการเอาชนะภัยคุกคาม ที่มีผลต่อเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของชาติ อาทิ ความมั่นคง ทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางด้านการทูต และ ความมั่นคงทางด้านการทหาร เป็นต้น เพื่อรับประกันในเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ พลังอำนาจหรือมาตรการของชาติ จึงถูกนำมาใช้อย่างหลากหลาย อาทิ การใช้ มาตรการด้านการเมืองและการทูต เพื่อระดมการสนับสนุนจากชาติพันธมิตร และตัดแยกชาติที่เป็นภัยคุกคาม การใช้กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้าง ความอยู่ดีกินดีและความมั่งคั่งให้กับประชาชน และสร้างสภาพที่เกื้อกูลหรือ บีบบังคับให้ชาติอื่นๆ ร่วมมือ หรือสนับสนุนต่อนโยบายทางการเมืองของชาติ การรักษาความมั่นคงภายใน และการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน เพื่อสร้าง สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เป็นต้น

ค. องค์ประกอบพื้นฐานของความมั่นคงแห่งชาติ

องค์ประกอบพื้นฐานของความมั่นคงแห่งชาติ มีความสัมพันธ์ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของพลังอำนาจแห่งชาติ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ความมั่นคงทางการเมือง

ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) ในฐานะที่เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง เสถียรภาพของระเบียบทางสังคม โดยทั่วไปแล้วความมั่นคงทางการเมืองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความมั่นคงทางทหารและความมั่นคงทางสังคม โดยมีกรอบในการวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญกับภัยคุกคามต่ออำนาจอธิปไตยของชาติเป็นพิเศษ¹⁴ องค์กรรัฐที่อ้างอิงระบบประกอบด้วยรัฐชาติ (Nation-states) ชาติ (Nations) กลุ่มการเมืองข้ามชาติ (Transnational groups) รวมถึงชนเผ่า (Tribes) ชนกลุ่มน้อย (Minorities) องค์กรศาสนา (Religious organizations) ระบบต่างๆ ของรัฐ เช่น สหภาพยุโรป (European Union) องค์กรสหประชาชาติ (United Nations) ด้วยเหตุนี้ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ การทูต การเจรจาต่อรอง และรูปแบบของปฏิสัมพันธ์อื่นๆ ระหว่างองค์กรเหล่านั้น

2) ความมั่นคงทางทหาร

ความมั่นคงทางทหาร (Military Security) มักมีมุมมอง 2 ด้านเสมอ คือ มุมมองของผู้ถูกระทำ และมุมมองของผู้กระทำ ในมุมมองของผู้ถูกระทำ ความมั่นคงทางทหาร หมายถึง ขีดความสามารถของชาติใดชาติหนึ่งต่อการป้องกันตนเองและ/หรือป้องปรามการรุกรานทางทหาร แต่ในมุมมองของผู้กระทำ ความมั่นคงทางทหาร หมายถึง ขีดความสามารถของชาติต่อการบังคับใช้ทางเลือกทางการเมืองโดยใช้กำลังทหาร¹⁵ ดังนั้น ขอบเขตของความมั่นคงทางทหาร จึงใกล้เคียงกับขอบเขตของความมั่นคงทั่วไปมากที่สุด โดยความมั่นคงทางทหาร อาจเป็นสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เกิดขึ้นมาจากการสถาปนาและการดำรงมาตรการป้องกันเพื่อรับประกันสภาพที่ปราศจากการใช้ความรุนแรงจากการกระทำหรืออิทธิพลที่เป็นปรปักษ์ต่อชาติ

3) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) ในความหมายระดับปัจเจกชน หมายถึง สภาพของการมีรายรับหรือทรัพยากรอื่นๆ ที่มีเสถียรภาพเพื่อสนับสนุนต่อมาตรฐานการดำรงชีวิตในปัจจุบันและในอนาคตที่คาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ในความหมายระดับรัฐชาติ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจหมายถึง ชีตความสามารถของรัฐชาติ

ภาพที่ 1-6 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ที่จะใช้ดำเนินการตามทางเลือกทางการเมืองเพื่อที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของชาติให้เป็นไปในลักษณะที่ต้องการ¹⁶ ในทางประวัติศาสตร์ การพิชิตชาติอื่นทำให้ชาติผู้พิชิตร่ำรวยจากการปล้นสะดม การเข้าถึงทรัพยากรใหม่ๆ และการขยายการค้า โดยอาศัยการควบคุมเศรษฐกิจของชาติที่พ่ายแพ้ ในระบบการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันที่มีลักษณะของการทำข้อตกลงพหุภาคี การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และความพร้อมของทรัพยากรธรรมชาติ การมีเสรีในการใช้ทางเลือกทางการเมืองสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ต่างเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติในลักษณะที่ต้องการ และก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น ในปัจจุบันความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงมีความสำคัญโดยเป็นส่วนหนึ่งของความมั่นคงแห่งชาติเช่นเดียวกับความมั่นคงทางทหาร ดังนั้น การสร้างงานและการปกป้องแรงงานที่ตอบสนองต่อความต้องการทั้งทางด้าน การป้องกันประเทศ และด้านอื่นๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งต่อความมั่นคงแห่งชาติ

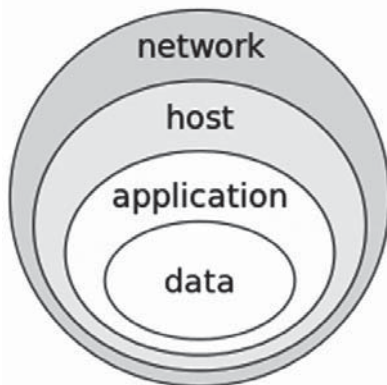
4) ความมั่นคงทางสังคมจิตวิทยา

สังคมจิตวิทยา (Sociology) เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม เพราะโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคมและมีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่เสมอ ทำให้ความสัมพันธ์เหล่านี้ ประกอบเป็นโครงสร้างของสังคม

(Social Structure) ซึ่งจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของคนในสังคม¹⁷ ดังนั้น สังคมวิทยาจึงมุ่งศึกษาโครงสร้างของสังคม ส่วนจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) มุ่งศึกษาพฤติกรรมของปัจเจกชน (Individual)¹⁸ อย่างไรก็ตาม สังคมวิทยาเป็นเรื่องของนามธรรมที่ยากต่อการทำความเข้าใจให้ลึกซึ้ง ต้องอาศัยวิชาแขนงอื่นๆ ของสังคมศาสตร์ประกอบในการศึกษาชีวิตของสังคม เพื่อช่วยให้ได้คำตอบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้น คำว่า “สังคมวิทยา” นี้ คนส่วนมากจึงไม่นิยมเรียก แต่จะเรียกสั้นๆ ว่า “สังคม” และนำไปใช้ปฏิบัติอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เช่น นโยบายของรัฐบาลในด้านสังคม สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รองนายกรัฐมนตรีด้านสังคม เป็นต้น สำหรับแนวความคิดทางยุทธศาสตร์เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ในปัจจุบันมักนิยมเรียกว่า “สังคมจิตวิทยา”(Socio-Psychology) เพราะให้ความหมายที่กว้างกว่าคำว่า “สังคมวิทยา” หรือ “สังคม” เพียงอย่างเดียว โดยเพิ่มคำว่า “จิตวิทยา” เข้าไปด้วย เพราะศาสตร์ว่าด้วยจิตวิทยานั้น เป็นศาสตร์ที่มีระเบียบและวิธีการค้นคว้าหาความรู้ (Psychological Inquiry) เกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ โดยถือว่าทุกพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ย่อมต้องมีสาเหตุ จิตวิทยา จึงเป็นเรื่องของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจกับ พฤติกรรม¹⁹ เป็นหลัก

5) ความมั่นคงทางสารสนเทศ

ความมั่นคงทางสารสนเทศ (Information Security)²⁰ เป็นระเบียบปฏิบัติของการป้องกันสารสนเทศจากการเข้าถึง การใช้ การเปิดเผยสู่สาธารณะ การขัดขวาง การปรับเปลี่ยน การอ่าน ตรวจการตรวจสอบ การบันทึก หรือการทำลายที่ไม่ได้รับอนุญาต คำๆ นี้ อาจใช้กับรูปแบบของข้อมูลใดๆ ก็ได้ เช่น ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลทางกายภาพ เป็นต้น ดังนั้น คำว่า

ภาพที่ 1-7 การป้องกันเชิงลึกหลายชั้นเหมือนกลีบหัวหอม

“ความมั่นคงทางสารสนเทศ” โดยทั่วไปจึงหมายถึง การป้องกันสารสนเทศหรือระบบสารสนเทศจากการเข้าถึง การใช้ การเปิดเผยสู่สาธารณะ การขัดขวาง การปรับเปลี่ยน หรือการทำลายโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต เพื่อให้มีบูรณภาพ (Integrity) การรักษาความลับ (Confidentiality) และอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน (Availability) คำว่า “บูรณภาพ” ในที่นี้หมายถึง การคุ้มครองต่อการปรับเปลี่ยนหรือทำลายสารสนเทศที่ไม่เหมาะสม และรับประกันในเรื่องที่จะไม่ถูกปฏิเสธและความถูกต้องของสารสนเทศ ส่วนคำว่า “การรักษาความลับ” นั้น หมายถึง การสงวนไว้ซึ่งข้อจำกัดตามที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าถึงและเปิดเผยสารสนเทศต่อสาธารณะ รวมถึงเครื่องมือสำหรับปกป้องความเป็นส่วนตัวของบุคคลและความเป็นกรรมสิทธิ์เหนือสารสนเทศ และคำว่า “สภาพพร้อมใช้งาน” หมายถึงการรับประกันในเรื่องการเข้าถึงและการใช้สารสนเทศที่เชื่อถือได้และตามเวลาที่ต้องการได้²¹ ฉะนั้นความมั่นคงทางสารสนเทศ จึงหมายถึง การสงวนไว้ซึ่งบูรณภาพ การรักษาความลับ และสภาพพร้อมใช้งานของสารสนเทศ รวมถึงคุณสมบัติที่สำคัญอื่นๆ ด้วย เช่น ความถูกต้อง (authenticity) การตรวจสอบได้ (accountability) การไม่ถูกปฏิเสธ (non-repudiation) และความเชื่อถือได้ (reliability)²² เนื่องจากระบบสารสนเทศมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ระบบประมวลผลเปลี่ยนแปลงข้อมูล (transaction processing systems) ระบบช่วยตัดสินใจ (decision support systems) ระบบการจัดการความรู้ (knowledge management systems) ระบบการจัดการเรียนรู้ (learning management systems) ระบบการจัดการฐานข้อมูล (database management systems) และระบบสารสนเทศประจำสำนักงาน (office information systems) ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่สำคัญยิ่งต่อระบบสารสนเทศเหล่านี้ก็คือ “เทคโนโลยีสารสนเทศ” (information technologies) ซึ่งออกแบบมาเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถทำงานได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้สมรรถนะทำงานในสิ่งเหล่านี้ เช่น การจัดการกับสารสนเทศที่มีปริมาณมากๆ การคำนวณที่ยุ่ยากซับซ้อน และการควบคุมกระบวนการหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน เป็นต้น²³ ดังนั้นความมั่นคงทางสารสนเทศ จึงอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ความมั่นคงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Security) หรือความมั่นคงทางคอมพิวเตอร์ (Computer Security) และการรับประกันความปลอดภัยของสารสนเทศ (Information Assurance)

อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของความมั่นคงทางสารสนเทศก็คือ “มนุษย์” จากข้อมูลขององค์การอุตสาหกรรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (The Computing Technology Industry Association) ได้รายงานว่่า เกือบสองในสามของความบกพร่องส่วนใหญ่เกิดจากความผิดพลาดของมนุษย์²⁴ ความมั่นคงทางสารสนเทศ จึงต้องการปกป้องสารสนเทศตลอดห่วงอายุการใช้งานของสารสนเทศ นับตั้งแต่เริ่มสร้างสารสนเทศจนถึงการกำจัดหรือทำลายสารสนเทศ ในขั้นตอนสุดท้าย ฉะนั้น สารสนเทศจะต้องถูกปกป้องอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะขณะเคลื่อนไหวหรือหยุดนิ่งอยู่กับที่ ในห้วงเวลาของการใช้งาน สารสนเทศอาจถูกส่งผ่านด้วยระบบประมวลผลที่หลากหลาย และอยู่ในหลายส่วนของระบบประมวลผลที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ การคุกคามต่อระบบสารสนเทศจึงเกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการหลายๆ อย่าง เพื่อให้สามารถปกป้องสารสนเทศตลอดห่วงอายุการใช้งาน แต่ละองค์ประกอบของระบบประมวลผลสารสนเทศเหล่านี้จึงต้องมีกลไกป้องกันตัวเอง โดยเฉพาะมาตรการการรักษาความปลอดภัยที่มีแนวคิดของการแบ่งเป็นชั้นๆ และทับซ้อนกันที่เรียกว่า “การป้องกันเชิงลึก” ที่มีข้อดีในแง่ของการใช้ยุทธศาสตร์ป้องกันเชิงลึก หากมาตรการป้องกันอย่างใดอย่างหนึ่งล้มเหลว ก็จะมีมาตรการป้องกันอย่างอื่นทดแทน ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีการปกป้องระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

ง. การประเมินค่าความมั่นคงแห่งชาติ

อาจกล่าวได้ว่า ประเทศใดก็ตาม ที่มีความมั่นคงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการทหารสูง ก็นับได้ว่า เป็นประเทศที่มีความมั่นคงแห่งชาติมาก อย่างไรก็ตาม ความมั่นคงแห่งชาติโดยรวมนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความมั่นคงทุกด้าน และมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม แม้บางประเทศอาจมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจสูง มีรายได้ประชาชาติมาก ประชาชนโดยรวมอยู่ดีมีสุข แต่ถ้ามีความมั่นคงด้านอื่นน้อย เช่น ความมั่นคงทางทหารอยู่ในระดับต่ำ ก็คงนับไม่ได้ว่าประเทศนั้นมีความมั่นคงแห่งชาติสูงไปด้วย ดังนั้น การพิจารณาประเมินค่าความมั่นคงแห่งชาติจะเพ่งเล็งเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ด้านเศรษฐกิจ หรือเฉพาะอำนาจและประสิทธิภาพของอาวุธ หรือกำลังอำนาจทางทหารเพียงด้านเดียว แล้วสรุปง่าย ๆ ว่า ชาติใดชาติหนึ่ง

มีความมั่นคงเหนือกว่าอีกชาติหนึ่งนั้นคงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ การประเมินค่าความมั่นคงแห่งชาติในเชิงรูปธรรม จึงเป็นการกำหนดหรือระบุลงไปว่า ความมั่นคงแห่งชาติมีมากน้อยเพียงใดในภาพรวม ซึ่งแตกต่างไปจากการประเมินยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategic Appraisal) เนื่องจากการประเมินยุทธศาสตร์ชาตินั้น มีขั้นตอนค่อนข้างสลับซับซ้อน และต้องอาศัยข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างชาติต่างๆ ทั้งชาติที่เป็นมิตรประเทศและชาติที่เป็นภัยคุกคาม และมีเกณฑ์พิจารณาที่เป็นมาตรฐานที่เหมาะสมมากกว่า

อย่างไรก็ตาม การประเมินค่าความมั่นคงแห่งชาติ มักประเมินตามองค์ประกอบพื้นฐานของพลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะมีการประเมินองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญอย่างน้อย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) การประเมินค่าความมั่นคงทางการเมือง

ความมั่นคงทางการเมือง มักพิจารณาแบ่งออกเป็น 2 ด้านย่อย คือ ความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ และความมั่นคงทางการเมืองระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ²⁵ มีข้อพิจารณาที่สำคัญ ได้แก่ ความศรัทธาของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ที่พร้อมให้การสนับสนุนต่อระบอบการปกครอง และการบริหารงานของรัฐบาลในขณะนั้นอย่างน้อยเพียงใด เพราะประเทศใดก็ตามที่มีประชาชนเชื่อถือ ศรัทธา จงรักภักดี และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนระบอบการปกครอง และรัฐบาลอย่างจริงจังเป็นจำนวนมากแล้ว ก็จะมี ความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศมากยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากประชาชนไม่พอใจต่อระบอบการปกครอง หรือการบริหารงานของรัฐบาลเป็นจำนวนมาก หรือไม่ศรัทธา และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนรัฐบาล ก็อาจพิจารณาได้ว่า ประเทศนั้นยังไม่มี ความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศมากนัก ดังเห็นได้จากประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีแนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยไม่ตรงกัน ก็มักมีปัญหาเกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นบ่อยๆ ทำให้เสถียรภาพและความมั่นคงของระบอบการเมือง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ โดยเฉพาะในประเทศ

ที่กำลังพัฒนา²⁶ สำหรับความมั่นคงทางด้านการเมืองระหว่างประเทศนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายทางด้านการเมืองระหว่างประเทศของรัฐบาลเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าหากนโยบายต่างประเทศไม่เหมาะสม เช่น นโยบายต่างประเทศที่แถลงออกไปเป็นการสร้างศัตรูรอบด้าน หรือในการปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้มีส่วนผลักดันให้ประเทศอื่นๆ เกิดการรวมตัวกันขึ้นเพื่อสกัดกั้น หรือขัดขวางผลประโยชน์แห่งชาติตนเอง หรือไปรวมตัวกันเพื่อเข้าร่วมทำสงครามกับประเทศใดประเทศหนึ่ง หากสถานการณ์เป็นเช่นนี้ความมั่นคงทางการเมืองระหว่างประเทศของชาติก็จะเสียไป อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศ ย่อมสัมพันธ์กับความมั่นคงภายในประเทศด้วยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้าต้องการให้การดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศเกิดประสิทธิผลเต็มที่ก็ต้องสร้างความมั่นคงภายในประเทศให้เกิดขึ้นเสียก่อน ในเวลาเดียวกันก็ต้องมุ่งถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ โดยการสร้างมิตรให้มากขึ้น และหลีกเลี่ยงการสร้างศัตรูโดยไม่จำเป็น²⁷

2) การประเมินค่าความมั่นคงทางทหาร

นอกจากการมีกำลังทหาร อาวุธ ยุทโธปกรณ์ ในการป้องกันประเทศ และรักษาความสงบสุขภายในประเทศอย่างเพียงพอแล้ว การที่ประเทศชาติจะมีความมั่นคงทางทหารเพียงใดนั้น กำลังทหารและหน่วยถืออาวุธดังกล่าว ยังต้องมีการดำเนินการทางยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถเอาชนะการคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศได้อีกด้วย ในยามปกติ กำลังทหารที่มีอยู่ ควรมีขีดความสามารถในการป้องกันตนเอง แต่ถ้าถูกข้าศึกใช้กำลังเข้ารุกราน ก็ต้องสามารถทำการต่อสู้ป้องกันประเทศให้ได้อย่างเต็มที่ และต้องทำให้ฝ่ายรุกรานได้ตระหนักว่า ฝ่ายรุกรานจะต้องประสบกับการโต้ตอบอย่างรุนแรง และประสบความเสียหายอย่างหนัก ทั้งยังไม่มั่นใจได้ว่าจะสามารถเอาชนะได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ฝ่ายรุกรานเกิดความยับยั้งชั่งใจ และพิจารณาถึงเกณฑ์เสี่ยงและการสูญเสียที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการพิจารณาด้วยว่าค่าใช้จ่ายในการใช้กำลังอำนาจทางทหารเพื่อดำเนินการสงครามนั้น คุ่มค่ากับการลงทุนที่เสียไปหรือไม่ เพราะการทำสงครามย่อมมีค่าใช้จ่ายที่แพงมหาศาลจากยุทธโธปกรณ์สมัยใหม่ที่สลับซับซ้อน และใช้วิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีขั้นสูงที่อาจเกินขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศที่จะรับ
ไว้ได้ ตัวอย่างเช่น ในสงครามเวียดนาม สหรัฐอเมริกาต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ
วันละ 63 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สงครามระหว่างอิรักกับอิหร่านในปี พ.ศ.2523 ซึ่ง
กินเวลานานถึง 10 ปีเศษ เพียงช่วงระยะเวลา 18 เดือน นับตั้งแต่เริ่มต้นสงคราม
ประมาณว่าคู่สงครามทั้งสองฝ่าย ต้องเสียค่าใช้จ่ายถึง 100,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
และในสงครามอ่าวเปอร์เซียในปี 2533 สหรัฐอเมริกา ต้องเสียค่าใช้จ่าย
ถึงวันละ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่อดีตสหภาพโซเวียตที่ยิ่งใหญ่
ในยุคสงครามเย็น ก็มีอันต้องล่มสลายลง หลังจมนปลักอยู่กับสงครามในอัฟกานิสถาน
นานถึง 9 ปีเป็นต้น²⁸ ด้วยเหตุนี้ สงครามจึงมีลักษณะของสงครามจำกัดเสมอ โดยเฉพาะ
ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจที่ไม่อำนวยการทำให้สงครามยืดเยื้อได้ การใช้กำลังทหารในการ
ทำสงครามจึงเป็นเครื่องมือสุดท้ายในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองในกรณี
ที่เครื่องมืออื่นๆ ใช้ไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น หากสามารถใช้เครื่องมือหรือพลังอำนาจแห่งชาติ
อื่นๆ นอกเหนือจากกำลังอำนาจทางทหาร เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองได้
โดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลังทหารในการทำสงคราม แต่ควรพิจารณาใช้เครื่องมือ
หรือพลังอำนาจเหล่านั้น ก่อนที่จะพิจารณาใช้กำลังทหาร ดังนั้นการทำสงคราม
ของประเทศคู่สงครามในปัจจุบันจึงมุ่งไปสู่จุดที่ฝ่ายตนเองจะแสวงหาความได้เปรียบ
จากการทำสงครามให้มากที่สุด เพื่อบีบบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามความต้องการ
ของตนให้มากที่สุดก่อนที่จะเข้าสู่โต๊ะเจรจาเพื่อยุติการรบ

3) การประเมินค่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

การประเมินค่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จะมุ่งพิจารณาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก อันได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร
ความเป็นปึกแผ่นด้านการค้า อุตสาหกรรมการเงิน ตลอดจนความอยู่ดีมีสุขของ
ประชาชน เป็นต้น สำหรับการประเมินค่าว่าประชาชนมีความอยู่ดีกินดีหรือไม่
ประเมินได้จากความสามารถหรือรายได้ที่ประชาชนสามารถเลี้ยงดูตนเองและ
ครอบครัวได้อย่างทั่วถึงหรือไม่ หรือดูได้จากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรต่อปี
ทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเป็นแต่เพียงข้อมูลเบื้องต้น

เท่านั้น ควรพิจารณาปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ทราบรายละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการกระจายรายได้ว่า เป็นไปในลักษณะที่เป็นธรรมหรือไม่ กล่าวคือ ความแตกต่างในเรื่องรายได้ของแต่ละบุคคล ต้องพยายามไม่ให้เกิดต่างกันมากนัก เช่น มีบุคคลกลุ่มเล็กๆ บางกลุ่มเท่านั้นที่มีรายได้สูง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชนบทยังมีความยากจน ในกรณีเช่นนี้ จะถือว่าประเทศนั้นมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้²⁹

4) การประเมินค่าความมั่นคงทางสังคมจิตวิทยา

โดยส่วนใหญ่แล้ว การประเมินค่าความมั่นคงทางสังคมจิตวิทยา จะพิจารณาในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไปว่า ได้รับความคุ้มครองจากรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเพียงพอหรือไม่ หากประชาชนโดยทั่วไปได้รับความคุ้มครองเพียงพอ ประชาชนก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย ความมั่นใจต่อความปลอดภัยจากอันตราย ปราศจากความตื่นกลัว และความวิตกกังวลต่างๆ รัฐใดก็ตามที่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนของตน ทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินได้เป็นอย่างดี รัฐนั้นๆ ก็จะมีค่าความมั่นคงที่ดีตามไปด้วย นอกจากนี้ ความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยา ยังต้องพิจารณาถึงเรื่องความเป็นธรรมในสังคม (Social Justification) ด้วย ความเป็นธรรมในสังคมนี้ หมายถึง ความเป็นธรรมที่ได้รับจากขบวนการยุติธรรมของรัฐ กล่าวคือ หากประชาชนมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น ก็จะได้รับพิจารณาตามขั้นตอนของขบวนการยุติธรรมที่จะทำให้ความเป็นธรรมแก่เขาได้ โดยไม่มีอิทธิพลจากกลุ่มผลประโยชน์ใดๆ มาบีบบังคับ ดังนั้น ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีความรู้สึกว่าตนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และหากเกิดปัญหาข้อขัดแย้งใดๆ ขึ้น หรือมีการกระทำในบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบ้านเมือง หรือประเพณีอันดีงามของสังคมแล้ว เขาจะได้รับการพิจารณาด้วยความเป็นธรรม เช่นนี้ก็เรียกได้ว่าสังคมนั้นมีความมั่นคง อนึ่ง ปัญหาของการว่างงาน หรือการไม่มีงานทำ นับได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบัน แม้ว่าจะจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็มีผลกระทบต่อสังคมด้วย เพราะหากมีผู้ว่างงานมากในรัฐใด รัฐนั้นก็ย่อมไม่มีความสงบสุขอย่างแน่นอน และจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงตามไปด้วย ดังนั้น ปัญหาทางเศรษฐกิจจึงมีส่วนสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อสังคมจิตวิทยาโดยตรง³⁰

5) การประเมินค่าความมั่นคงทางสารสนเทศ

องค์การหรือสถาบันต่างๆ ของรัฐ จะต้องดำรงความมั่นคงทางสารสนเทศโดยการจัดการเป็นโครงการประเมินค่าความเสี่ยงต่อความมั่นคงขององค์การหรือสถาบันในอนาคต เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางด้านสารสนเทศและเทคโนโลยีขององค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภัยคุกคามต่อทรัพย์สิน จุดอ่อนแหลมการควบคุมและการประมวลผลที่มีอยู่ และมาตรฐานและสิ่งที่ต้องการด้านความมั่นคงในปัจจุบัน ดังนั้น การวิเคราะห์ความเป็นไปได้และผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับ ภัยคุกคามที่ทราบและจุดอ่อนแหลมต่อทรัพย์สินเหล่านี้ และการจัดลำดับความเร่งด่วนให้กับความเสี่ยงที่มีอยู่อันเนื่องมาจากภัยคุกคามและจุดอ่อนแหลมดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาว่า สมควรจัดให้มีการฝึกกำลังพลในระดับที่เหมาะสม กำหนดมาตรการควบคุมต่างๆ และการรับประกันความปลอดภัยที่จำเป็นเพื่อที่จะบรรเทาความเสียหายที่เป็นไปได้ให้มากที่สุด แม้ว่าการประเมินค่าความเสี่ยงของความมั่นคงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่นเดียวกับการประเมินค่าความเสี่ยงทั่วไปทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจะไม่ใช่การประเมินเชิงปริมาณและแสดงความเสี่ยงในแง่ของสถิติแต่ด้วยมาตรการความเสี่ยงในเชิงปริมาณก็ยังมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการจัดลำดับความเร่งด่วนของความเสี่ยง และการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา ดังนั้น การวิเคราะห์ความเสี่ยงในเชิงปริมาณจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการประเมินค่าความมั่นคงทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้³¹

จ. ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงแห่งชาติกับยุทธศาสตร์ชาติ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า รัฐจะดำรงความเป็นรัฐอยู่ได้ รัฐต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญครบถ้วนทั้ง 4 ประการ คือ ประชากร ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย โดยรัฐจะขาดองค์ประกอบอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ เพราะจะไม่มีความเป็นรัฐที่ครบถ้วนสมบูรณ์³² แต่การที่รัฐจะสามารถดำรงความเป็นรัฐอยู่ได้นานเพียงไร นอกจากองค์ประกอบที่ครบถ้วนดังกล่าวแล้ว รัฐต้องปราศจากสิ่งที่จะมาคุกคามหรือทำลายความเป็นรัฐ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า รัฐต้องปราศจากภัยอันตรายใดๆ ทั้งปวง ไม่ว่าจะ

ภัยอันตรายหรือภัยคุกคามนั้น จะเป็นภัยคุกคามในลักษณะใดก็ตาม หากรัฐปราศจากภัยอันตรายหรือภัยคุกคามใดๆ แล้ว ประชาชนในรัฐนั้นก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความมั่นใจต่อความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินด้วยประการทั้งปวง รวมทั้งปราศจากความตื่นกลัวและความวิตกกังวลใดๆ การที่ประชาชนในชาติหรือรัฐนั้น จะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปกติ และรัฐยังคงดำรงความเป็นเอกราชและมีอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์เช่นนี้ อาจเรียกได้ว่าชาตินั้นอยู่รอด และความอยู่รอดของชาตินี้เอง นับเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของชาติ (National Vital Interests) ประการหนึ่ง แม้ว่าความอยู่รอดของชาติค่อนข้างจะมีความหมายที่กว้างขวางและมีลักษณะนามธรรม แต่ก็สามารถจำกัดขอบเขตให้แคบลงและชัดเจนขึ้นได้ กล่าวคือความอยู่รอดของชาติหรือชาติจะอยู่รอดปลอดภัยได้นั้น ต้องมีการรักษาความเป็นชาติเอาไว้ให้ได้นั่นเอง

เอกลักษณ์สำคัญที่พอจะพิสูจน์ทราบ หรือแสดงความเป็นชาติให้เห็นได้นั้น มีอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1) ประการแรก ได้แก่ สถาบัน (Institution) และวัฒนธรรมต่างๆ ที่คนในชาตินิยมเคารพนับถือเหมือนกัน เช่น การยอมรับนับถือประมุขหรือหัวหน้าคนเดียวกัน ซึ่งประมุขหรือหัวหน้านั้นอาจอยู่ในรูปของพระมหากษัตริย์ พระราชินี ประธานาธิบดี หรือประธานพรรคการเมืองก็ได้ แล้วแต่ลัทธิการปกครองและเศรษฐกิจที่ประเทศนั้นใช้อยู่

2) ประการที่สอง ได้แก่ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นพวกเดียวกัน พูดจาภาษาเดียวกัน ใช้ขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนกัน และเคารพในความเชื่อ (Belief) หรือศาสนาเดียวกัน

3) ประการที่สาม ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าของคนในชาติ เพราะถ้าหากคนในชาติไม่มีการขยายปริมาณและดำรงชีพให้ทันต่อความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของโลกหรือสิ่งแวดล้อมแล้ว ชาตินั้นก็มีแต่จะอับเฉาและหดตัวลง คนในชาติอาจสูญสิ้นเผ่าพันธุ์ไปในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ ความอยู่รอดของชาติจึงมีความสำคัญต่อชาติอย่างยิ่ง หากมีสิ่งใดๆ ก็ตามที่จะมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของชาติแล้ว ชาตินั้นๆ

ย่อมจะไม่มี ความมั่นคงปลอดภัย และสิ่งดังกล่าวเหล่านี้เองก็อยู่ในขอบข่ายของผลประโยชน์แห่งชาติทั้งสิ้น หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิ่งใดที่มีผลกระทบต่อกระเทือนต่อผลประโยชน์แห่งชาติ สิ่งนั้นก็ย่อมมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของชาติด้วยเช่นกัน ขอให้สังเกตว่า ผลประโยชน์แห่งชาตินั้นเป็นเป้าหมาย หรือจุดหมายปลายทางอันสำคัญที่ชาติมุ่งให้บรรลุถึง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผลประโยชน์แห่งชาติ ก็คือ หัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงแห่งชาติกับยุทธศาสตร์ชาตินั้นเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันได้ยาก และจะต้องมีการปฏิบัติควบคู่กันตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวางแผนและปฏิบัติการต่างๆ เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ อันเป็นเป้าหมายสำคัญไว้ให้ได้ นั้น จำเป็นจะต้องจัดทำแผนในรายละเอียดในเรื่องนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อยึดถือเป็นหลักปฏิบัติต่อไป อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งชาตินั้น จำเป็นต้องใช้เครื่องมือของชาติทั้งปวงที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีประสิทธิภาพ เครื่องมือนี้นี้ก็คือ “พลังอำนาจแห่งชาติ” ซึ่งมีอยู่มากมาย รวมทั้งองค์ประกอบที่ไม่มีตัวตน อันได้แก่ เกียรติยศ ศักดิ์ศรี หรือทักษะของชาติ ที่มีอยู่เช่นเดียวกับองค์ประกอบที่มีตัวตน เช่น อาวุธและวัตถุระเบิดต่างๆ เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับกรรมวิธี หรือกระบวนการต่างๆ ของความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งนายทหารชั้นสำคัญๆ ของกองทัพ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ และองค์ประกอบของพลังอำนาจที่ซับซ้อนเหล่านี้เป็นอย่างดี รวมถึงกรรมวิธีทางการเมือง ระบบราชการ และนโยบายต่างๆ ทางการเมือง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติได้ทั้งสิ้น³³

2. พลังอำนาจแห่งชาติ

ก. กล่าวนำ

คำว่า “พลังอำนาจ” หรือ “กำลังอำนาจ” นั้น มีความหมายเหมือนกัน และมาจากรากศัพท์ภาษาอังกฤษคำเดียวกันว่า “Power” โดยทั่วไปมักจะนำมาใช้แยกกัน เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของวัตถุประสงค์ กล่าวคือ สำหรับชาติหรือประเทศเป็นส่วนรวม จะใช้คำว่า “พลังอำนาจ” ส่วนคำว่า “กำลังอำนาจ” จะใช้

เมื่อกล่าวถึงองค์ประกอบของพลังอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ ในบางครั้งอาจพบคำว่า “อำนาจหน้าที่” (Authority) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้อาจเกิดข้อสงสัยและความสับสนขึ้นได้ แต่ความจริงแล้ว “อำนาจหน้าที่” ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ “พลังอำนาจ” เพราะ “อำนาจหน้าที่” ก็คือ อำนาจตามกฎหมาย สิทธิในการบังคับบัญชา (Command Authority) หรือบางทีก็เรียกว่า “อำนาจอันชอบธรรม” โดยมักพบคำนี้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายต่างๆ เช่น ในพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ข้อบังคับ และกฎกระทรวงต่างๆ เป็นต้น

ในเรื่องการเมืองระหว่างประเทศหรือปัจจุบัน มักเรียกกันว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” (International Relation) ก็อาจพบคำว่า “พลังอำนาจ” เข้าไปอยู่ร่วมด้วยเสมอ กล่าวคือ ในระบบการเมืองระหว่างประเทศนั้น ประเทศเอกราชทั้งปวง ต่างก็พยายามปฏิบัติการทุกวิถีทาง เพื่อรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติตนตามแต่จะเห็นสมควร เพราะประเทศเอกราชต่างก็ถือว่าเป็นประเทศตนย่อมมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง และไม่อยู่ใต้อาณัติของผู้ใด แต่เนื่องจากบรรดาประเทศเอกราชเหล่านี้มีพลังอำนาจไม่เท่ากัน โดยเฉพาะประเทศที่เกิดใหม่เป็นประเทศเล็กๆ และยากจน ทำให้ดูเหมือนว่าประเทศเหล่านี้มีพลังอำนาจน้อยกว่าประเทศใหญ่ ประเทศที่ร่ำรวย และประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เพื่อรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติประเทศที่มีพลังอำนาจมากกว่าย่อมได้เปรียบประเทศที่มีพลังอำนาจน้อยกว่า จนถึงกับมีผู้กล่าวกันว่าประเทศที่มีพลังอำนาจมากกว่าย่อมมีอิทธิพลเหนือประเทศที่มีพลังอำนาจน้อยกว่า และสามารถบีบบังคับประเทศที่มีพลังอำนาจน้อยกว่าให้ปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนเองต้องการได้

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลของทุกประเทศในโลกต่างก็ให้ความสนใจอย่างกว้างขวางในการเสริมสร้างพลังอำนาจแห่งชาติของตนให้เข้มแข็งอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเสริมสร้างกำลังกองทัพให้มีแสนยานุภาพเข้มแข็งเหนือกว่าประเทศคู่แข่ง หรือประเทศที่อาจจะเป็นศัตรูของตนได้ในอนาคต (Potential Enemy) หรือเป็นฝ่ายที่มีผลประโยชน์แห่งชาติขัดกัน เพื่อวัตถุประสงค์ในการดำรงไว้

ซึ่งอธิปไตยของชาติ และป้องกันมิให้ประเทศที่อาจจะเป็นศัตรูมารุกรานประเทศตนได้นอกจากการเสริมสร้างกำลังกองทัพหรือกำลังทหาร รัฐบาลของทุกประเทศก็ยิ่งให้ความสนใจในเรื่องอื่นๆ อีกด้วย เช่น การเสริมสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจทหารในการต่อสู้ในสงคราม เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติ เป็นต้น เพราะกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจก็ดี ขวัญและกำลังใจทหารก็ดี ย่อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการรับประกันความมั่นคงแห่งชาติให้อยู่รอดปลอดภัย และให้ประชาชนมีความสุขตามอัตภาพโดยทั่วหน้ากัน³⁴

ข. ความหมายของพลังอำนาจแห่งชาติ

อินีส แอล. โคลด (Inis L. Claude) ได้กล่าวว่า “พลังอำนาจ” (Power) หมายถึง ความสามารถในการทำลายสิ่งต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต³⁵ ในขณะเดียวกัน คำว่า “พลังอำนาจแห่งชาติ” นั้น หมายถึง ผลรวมของทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ซึ่งชาติสามารถใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติ³⁶ จากความหมายดังกล่าวข้างต้นอนุมานได้ว่า “พลังอำนาจแห่งชาติ” คือ “กำลัง” หรือ “ขีดความสามารถของชาติ” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า “พลังอำนาจแห่งชาติ” คือ ความสามารถของรัฐหนึ่งในอันที่จะก่อให้เกิดอิทธิพลแก่รัฐอื่นๆ³⁷ ด้วยเหตุว่าประเทศต่างๆ มีพลังอำนาจแห่งชาติไม่เท่ากัน บรรดาประเทศที่มีพลังอำนาจมาก อันได้แก่ประเทศอภิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจต่างๆ ย่อมจะมีอิทธิพลเหนือประเทศเล็กที่ยากจนและมีพลังอำนาจน้อยกว่าไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาและพิจารณาถึงความหมายของคำว่า “พลังอำนาจแห่งชาติ” นั้น นับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษาและพิจารณาร่วมกับความหมายของคำว่า “ยุทธศาสตร์” ด้วย หากจะแยกศึกษาและพิจารณาออกจากกันเป็นอิสระแล้ว จะทำให้ได้ความหมายค่อนข้างแคบ หรือขาดความสมบูรณ์ไปทีเดียว เพราะคำว่า “พลังอำนาจแห่งชาติ” นั้น หากพิจารณากันให้ละเอียดแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับยุทธศาสตร์อย่างใกล้ชิด³⁸

ในพจนานุกรมศัพท์ทหารสามเหล่าทัพของสหรัฐอเมริกาให้ความหมายของคำว่า “ยุทธศาสตร์” หมายถึง ศิลปะและศาสตร์ในการพัฒนาและการใช้กำลัง

อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยา และทางทหารของชาติ ทั้งในยามสงบและยามสงคราม ในการสนับสนุนนโยบายแห่งชาติอย่างดีที่สุด เพื่อเพิ่มพูนโอกาสและอำนวยให้ได้มาซึ่งผลแห่งความมีชัย และเพื่อโอกาสพ่ายแพ้ให้น้อยที่สุด”³⁹ จากความหมายของคำว่า “ยุทธศาสตร์” ข้างต้น เห็นได้ว่า กำลังอำนาจทางการเมือง กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ กำลังอำนาจทางจิตวิทยา และกำลังอำนาจทางทหารของชาตินั้นก็คือ องค์ประกอบของพลังอำนาจแห่งชาตินั้นเอง และจากความหมายนี้เอง ทำให้กล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์กับพลังอำนาจแห่งชาติ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างแน่นอน เพราะ “ยุทธศาสตร์” จำเป็นต้องอาศัย “พลังอำนาจแห่งชาติ” ที่มีอยู่เสมือนเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนนโยบายแห่งชาติ (National Policies) เพื่อผลแห่งชัยชนะหรือดำรงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์แห่งชาติ และผลประโยชน์แห่งชาติ อันเป็นจุดหมายปลายทางแห่งชาติที่ได้วางไว้แล้วนั่นเอง⁴⁰ อย่างไรก็ตาม พลังอำนาจในระดับชาติหรือ “พลังอำนาจแห่งชาติ” นั้น มีอยู่หลายด้าน แต่ในหนังสือเล่มนี้จะขออธิบายพลังอำนาจแห่งชาติที่มีลักษณะของพลังอำนาจทางสังคม (Social Power) อันประกอบด้วยพลังอำนาจแห่งชาติ 5 ด้านเท่านั้น ได้แก่ กำลังอำนาจทางการเมือง กำลังอำนาจทางทหาร กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ กำลังอำนาจทางสังคมจิตวิทยา และกำลังอำนาจทางสารสนเทศ

ค. องค์ประกอบของพลังอำนาจแห่งชาติ

พลังอำนาจแห่งชาติ ย่อมประกอบด้วยองค์ประกอบ (Elements) หรือสิ่งที่ทำให้เกิดเป็นพลังอำนาจแห่งชาติขึ้น โดยทั่วไปองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานสำคัญของพลังอำนาจแห่งชาติ แบ่งออกได้เป็น 5 องค์ประกอบด้วยกัน คือ กำลังอำนาจทางการเมือง กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ กำลังอำนาจทางสังคมจิตวิทยา กำลังอำนาจทางทหาร และกำลังอำนาจทางสารสนเทศ องค์ประกอบเหล่านี้ จำเป็นต้องมีครบทั้ง 5 องค์ประกอบ หากขาดองค์ประกอบอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว พลังอำนาจแห่งชาติก็จะขาดความสมบูรณ์ไปทีเดียว ในสถาบันการศึกษาบางแห่งได้เรียกองค์ประกอบเหล่านี้ว่า “ปัจจัยพลังอำนาจแห่งชาติ” แต่ความจริงแล้ว คำว่า “ปัจจัย”

(Factor) กับ “องค์ประกอบ” มีความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คำว่า “ปัจจัย” เป็นเรื่องของ การพิจารณาหรือเป็นเกณฑ์พิจารณา (Criteria) ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยนำปัจจัยมาพิจารณาแตกต่างกันไป ในเรื่องเดียวกันก็อาจมีปัจจัยมากน้อย ไม่เหมือนกัน และไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ไม่เหมือนกับลักษณะขององค์ประกอบ ซึ่งในทางนิติศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้เป็นหลักในการพิจารณาความผิดตามกฎหมาย ดังนั้น คำว่า “องค์ประกอบ” จึงควรนำมาใช้ในการพิจารณารายละเอียดของกำลัง อำนาจแห่งชาติแต่ละอย่างไป เช่น ปัจจัยกำลังอำนาจทางการเมืองอาจประกอบด้วย ปัจจัยที่สามารถจะนำไปพิจารณาได้แตกต่างกัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์นั้น เป็นการศึกษาเรื่องของ ความคิด ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถาบัน หรือตามแนวความคิด ของแต่ละบุคคล สำหรับการศึกษายุทธศาสตร์ในสถาบันทหารของสหรัฐอเมริกา มิได้ถือเป็นกฎเกณฑ์ตายตัว แต่มีข้อสังเกตเป็นพิเศษสำหรับการศึกษายุทธศาสตร์ ในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ยึดถือ “ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ของประเทศ” ขึ้นมาเป็นองค์ประกอบของพลังอำนาจแห่งชาติด้วย อาจด้วยเห็นว่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดอิทธิพลหรือก่อให้เกิดความได้เปรียบ หรือเสียเปรียบระหว่างประเทศ เช่น ประเทศที่ถูกปิดล้อมหรือถูกบีบบังคับจากลักษณะ ภูมิประเทศของประเทศอื่น ไม่มีทางออกสู่ทะเลและต้องอาศัยเส้นทางคมนาคม ของประเทศอื่นเพื่อนำสินค้าที่จำเป็นเข้าสู่ประเทศของตน ย่อมตกอยู่ในฐานะ ที่เสียเปรียบประเทศอื่น เป็นต้น นอกจากนี้ ปัจจัยในการพิจารณาลักษณะทาง ภูมิศาสตร์อื่นๆ เช่น ขนาดและรูปร่างของประเทศ จำนวนและลักษณะของ ประชากร แร่ธาตุและพลังงาน เป็นต้น ก็นับว่ามีความสำคัญต่อความได้เปรียบ หรือเสียเปรียบระหว่างประเทศได้เช่นกัน

สำหรับองค์ประกอบด้านกำลังอำนาจทางสังคมจิตวิทยา (Social-Psychological Power) นั้น โรงเรียนเสนาธิการทหารบกสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนา ขึ้นเป็น “เจตจำนงแห่งชาติ” (National Will) ซึ่งมีลักษณะเป็นผลรวมของทรัพยากร ของบุคคลในชาตินั้น และเป็นลักษณะของนามธรรม คือ ไม่สามารถจับต้องได้ แต่ พิจารณาว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อพลังอำนาจแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม เจตจำนงชาตินี้

ยังไม่มีมาตรการใดๆ ที่สามารถวัดค่าได้อย่างถูกต้องและแน่นอน เป็นเพียงการอนุมานจากความรู้ เหตุผลทางตรรกวิทยา และประสบการณ์ต่างๆ ที่อาจถือเป็นบทเรียนปัจจัยพิจารณาสำคัญของเจตจำนงแห่งชาตินี้ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ ปัจจัยทางสังคมวิทยา (Sociological Factor) และปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factor) ปัจจัยทั้งสองประการนี้ มีรายละเอียดในการพิจารณาต่างกัน อย่างไรก็ตาม มีข้อที่ควรพิจารณาได้ว่า กำลังอำนาจทางสังคมวิทยาเพียงอย่างเดียวไม่น่าจะเพียงพอต่อการใช้เป็นเครื่องมือของชาติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติ แต่ยังคงอาศัยกำลังอำนาจทางจิตวิทยาเสริมเข้าไปด้วย เพื่อให้มีหลักประกันต่อความสำเร็จมากยิ่งขึ้น กำลังอำนาจทางสังคมจิตวิทยาเหล่านี้ ได้แก่ ความสามัคคีของคนในชาติ คุณลักษณะประจำชาติ บทบาทและแนวความคิดในการดำเนินการของรัฐบาล เป็นต้น

การที่จะพิจารณาวัดค่าของพลังอำนาจของประเทศใดประเทศหนึ่งอย่างแท้จริงนั้น นับเป็นเรื่องที่กระทำได้ยากลำบาก เพราะนอกจากคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นรูปธรรมหรือปัจจัยที่มีตัวตน เช่น กำลังอำนาจทางทหาร กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ ฯลฯ แล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่มีลักษณะนามธรรมหรือปัจจัยที่ไม่มีตัวตน อันได้แก่ ภาวะผู้นำ อุดมการณ์ ศาสนา จริยธรรม ฯลฯ อีกด้วย ซึ่งปัจจัยของพลังอำนาจทั้งสองรูปแบบนี้ ย่อมมีความสัมพันธ์กับพลังอำนาจแห่งชาติเป็นส่วนรวม จะแยกพิจารณาออกจากกันอย่างเด็ดขาดหาได้ไม่ ตัวอย่างเช่น กำลังทหารของกลุ่มรัฐอาหรับที่เป็นภาคีสมาชิกของสันนิบาตอาหรับ (The Arab League) ในตะวันออกกลาง ประกอบด้วยประเทศต่างๆ ถึง 21 ประเทศ ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกำลังทหารของอิสราเอลซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าแล้ว กำลังทหารของกลุ่มรัฐอาหรับ มีมากกว่ากำลังทหารอิสราเอลหลายเท่า แต่เมื่อเปรียบเทียบกับพลังอำนาจแห่งชาติเป็นส่วนรวม พลังอำนาจแห่งชาติของอิสราเอล กลับมีค่าสูงกว่าพลังอำนาจแห่งชาติของกลุ่มรัฐอาหรับ เป็นต้น⁴¹ เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและความสำคัญขององค์ประกอบของพลังอำนาจแห่งชาติในแต่ละองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น จึงขอแยกพิจารณาองค์ประกอบของพลังอำนาจแห่งชาติเป็นรายด้าน ดังนี้

1) กำลังอำนาจทางการเมือง

คำว่า “การเมือง” นั้น มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันมากมาย แต่การเมือง เป็นกิจกรรมด้านหนึ่งของมนุษย์ ไม่ว่าจะมนุษย์จะชอบหรือไม่ชอบก็ตาม ก็ไม่อาจขาด หรือแยกการเมืองออกจากการใช้ชีวิตของมนุษย์ในสังคมได้ ดังนั้น การเมืองจึงถือเป็น เรื่องธรรมชาติที่แยกจากชีวิตมนุษย์ไม่ได้ ธรรมชาติของการเมืองหรือธรรมชาติ ของรัฐ ได้แก่ การเป็นศูนย์รวมของคนที่มีความแตกต่างกัน การเมืองจึงเกิดขึ้น เมื่อมีการยอมรับความจริงว่าในชุมชนทางการเมืองนั้น มีกลุ่มต่างๆ ประกอบกันขึ้น โดยมีผลประโยชน์และมีธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน แต่มารวมกันอยู่ในอาณาเขต เดียวกัน และมีการปกครองอย่างเดียวกัน ภารกิจหลักของกิจกรรมทางการเมือง ก็คือ การปกครองและธำรงรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชนการเมือง ที่เรียกว่า “รัฐ” การเมือง เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการแก้ปัญหาความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของสังคม และเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการใช้อำนาจการปกครอง เนื่องจาก ธรรมชาติของการเมืองต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของสังคม และเมื่อธรรมชาติ ของสังคมที่มีรัฐเป็นสังคมใหญ่ที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าครอบครัวและมากกว่า เผ่าชนแล้ว การเมืองในความหมายที่ถูกต้อง จึงควรเป็นการเมืองที่ยอมรับการดำรง อยู่ของกลุ่มต่างๆ และเปิดโอกาสให้กลุ่มชนเหล่านั้น แสดงออกซึ่งความต้องการ และผลประโยชน์ของกลุ่มชนอย่างกว้างขวาง ดังนั้น การเมืองจึงมีขอบเขตและ ความหมายที่กว้างเกินกว่า “การต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจ” (A Struggle for Power)

คำว่า “การเมือง” ในอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ที่ใช้อำนาจปกครองกับการปกครอง แต่คำว่า “การเมือง” ที่จะมี อิทธิพลและก่อให้เกิดพลังอำนาจแห่งชาติได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับรัฐบาลเป็นส่วนสำคัญ เพราะรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจตัดสินใจบริหารราชการแผ่นดิน อาจกล่าวได้ว่า ประเทศ ใดก็ตามหากได้รัฐบาลที่ดี และมีความสามารถในการบริหารประเทศ รวมทั้ง สามารถโน้มน้าวจิตใจประชาชนให้บังเกิดความศรัทธาเชื่อถือ รัฐบาลนั้น ก็จะมี ความมั่นคง และมีเสถียรภาพทางการเมืองที่ดี เพราะรัฐบาลที่ดีหรือมีคุณภาพ ย่อมสามารถจัดสรรทรัพยากรของชาติไปในทางเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ในทางตรงข้าม แม้รัฐจะมีกำลังคน ฐานะทางการเงิน หรืออุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากเพียงไร แต่ถ้าวรัฐบาลใช้อำนาจบริหารประเทศอย่างไม่มีคุณภาพแล้ว รัฐนั้นก็ไร้ซึ่งพลังอำนาจ เพราะเมื่อรัฐบาลอ่อนแอ ไม่เข้มแข็ง เสถียรภาพทางการเมืองก็ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้น แทบทุกรัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้บังเกิดเสถียรภาพทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ อย่างไรก็ตาม การสร้างเสถียรภาพทางการเมืองภายนอกประเทศให้ได้นั้น ต้องอาศัยการเมืองระหว่างประเทศหรือนโยบายต่างประเทศอย่างถูกต้องและเหมาะสม การเมืองระหว่างประเทศนั้น หมายถึง ศิลปะที่รัฐบาลของประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศใช้เพื่อโน้มน้าว ชักจูง หรือบีบบังคับ ให้รัฐบาลของอีกประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศปฏิบัติตามหรืองดเว้นปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตนต้องการ การดำเนินงานด้านการเมืองระหว่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่อาศัยการปฏิบัติในทางการทูต โดยสถานทูตของตนในต่างประเทศ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศและองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันด้วยในขณะที่เสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ ย่อมมีส่วนช่วยให้รัฐเป็นที่เชื่อถือและยอมรับศักดิ์ศรีในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ดังนั้น ประเทศทั้งหลายจึงต้องอาศัยคุณภาพทางการทูตของตน ในการรักษาพลังอำนาจและผลประโยชน์แห่งชาติในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ เพราะความสามารถทางการทูตในต่างประเทศ ย่อมอำนวยความสะดวกในการจูงใจให้ชาติอื่นมีความเห็นสอดคล้องกัน หรือประนีประนอมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติตนได้ ในขณะที่กำลังอำนาจทางทหาร ก็มีมีส่วนช่วยให้มีน้ำหนักในการเจรจาทางการทูตอยู่ไม่น้อย สมดังที่พระเจ้าฟริดริชมหาราชแห่งปรัสเซีย ได้ทรงกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทูตกับทหารไว้อย่างน่าประทับใจว่า “การทูตที่ปราศจากอาวุธ ก็เปรียบเสมือนดนตรีที่ไม่มีเครื่องเล่น”⁴² หากพิจารณาในรายละเอียด กำลังอำนาจทางการเมือง ย่อมประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ หลายประการด้วยกัน เช่น อุปนิสัยของพลเมืองความโน้มเอียงทางการเมือง ระบอบการปกครอง ระบบพรรคการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง กลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์ เสถียรภาพทางการเมือง

และความเหมาะสมในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ กำลังอำนาจทางการเมือง จะมีมากน้อยเพียงไรนั้น จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการผสมผสานปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ด้วย⁴³

2) กำลังอำนาจทางทหาร

องค์ประกอบที่สำคัญของกำลังอำนาจทางทหาร นอกจากกำลังรบและอาวุธยุทโธปกรณ์แล้ว ยังได้แก่ องค์ประกอบที่ไม่มีตัวตนหรือที่จับต้องไม่ได้ (Intangibles) เช่น ทักษะ (Skill) และขวัญ (Morale) ของหน่วยทหาร คุณภาพของผู้นำทางทหาร ความอ่อนตัว ความคล่องแคล่วในการเคลื่อนที่ (Mobility) หลักนิยมทางยุทธศาสตร์ ขวัญทางการเมือง (Political Morale) เป็นต้น ถึงแม้ว่าองค์ประกอบที่จับต้องไม่ได้นี้ จะเป็นการยากลำบากในการกำหนดหรือวัดค่าที่แน่นอนได้ แต่ก็ใช้องค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการประมาณการกำลังอำนาจทางทหารเพื่อความถูกต้องและไม่หลงผิด ในสงครามปัจจุบันองค์ประกอบที่จับต้องไม่ได้นี้ จะช่วยในการประมาณการกำลังอำนาจทางทหารได้มากยิ่งขึ้นกว่าจำนวนกำลังทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์เสียอีก และเมื่อพิจารณาถึงคุณภาพของอาวุธด้วยแล้ว ยิ่งมีความสำคัญมากเป็นพิเศษ สงครามที่ผ่านมาในอดีต ทั้งสงครามเวียดนาม และสงครามระหว่างอาหรับกับอิสราเอล ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการประมาณการกำลังอำนาจทางทหารแสดงเป็นตัวเลข อันก่อให้เกิดความผิดพลาดเป็นอย่างมาก

ในโลกปัจจุบัน ผลจากการสำรวจกำลังอำนาจทางทหารระหว่างประเทศ ปรากฏว่าประเทศส่วนมากในโลกจำนวน 162 ประเทศ ต่างสงวนกำลังอำนาจทางทหารไว้ในประเทศของตนเป็นสำคัญ ด้วยวัตถุประสงค์ทางการเมืองและไม่คิดที่จะนำไปใช้ในสงคราม การซื้อรบปืนสนามกระทำเพียงบางครั้งเท่านั้น อาวุธยุทโธปกรณ์ที่บรรจุให้กองทัพส่วนใหญ่มีเพียงขนาดเบา ค่อนข้างจะเป็นในลักษณะของกำลังตำรวจมากกว่ากำลังทหาร ดังนั้น ชีตความสามารถทางทหารที่แท้จริงของกองทัพ จึงถูกจำกัดอยู่เฉพาะเพื่อการป้องกันดินแดนประเทศของตน นอกจากจะใช้ในวัตถุประสงค์ของการรุกรานประเทศอื่นเท่านั้น การประเมินค่าขีดความสามารถกำลังรบ

(Combat Capabilities) ให้ถูกต้องและใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด จะต้องพยายามหามาตรการหรือวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ มาวัดสิ่งที่จับต้องไม่ได้นี้ให้ได้ วิธีการที่ใช้ได้ผลวิธีหนึ่งก็คือ การหาปัจจัยต่างๆ มาเปลี่ยนเป็นค่าคงที่ หรือเป็นค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เพื่อใช้เป็นมาตรฐานสำหรับวัดกำลังอำนาจทางทหารเปรียบเทียบ โดยปัจจัยในการประเมินค่าขีดความสามารถกำลังรบ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ปัจจัย ดังนี้

ก) คุณภาพกำลังพล

คุณภาพกำลังพล (Manpower Quality) มีได้หมายถึงแต่เพียงกำลังทหารในกองทัพอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการปฏิบัติการรบอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย สิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาในเรื่องนี้ ได้แก่ พันธกิจของการฝึกและขวัญของหน่วย เช่นเดียวกันกับลักษณะผู้นำของหน่วยทหาร ซึ่งจะมีผลกระทบต่อสิ่งควมในกองทัพอยู่เสมอๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณภาพของกำลังพลสำหรับนายทหารของกองทัพย่อมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ยิ่งเสียกว่าอาวุธยุทธโศปกรณ์เสียอีก เพราะอาวุธนั้นอาจซื้อหามาได้ในวันพรุ่ง หรือแม้กระทั่งการฝึกอาจทำได้ในระยะเวลาเพียง 1 ปี หรือ 2 ปีเท่านั้น แต่คุณภาพของนายทหารในกองทัพ จะต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบและด้วยความถูกต้อง ทั้งโดยให้การศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพ มีทักษะรวมทั้งปลูกฝังให้มีอุดมการณ์ และมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ การที่จะบรรลุผลที่ต้องการดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยเวลานานพอสมควร

ข) ประสิทธิภาพของอาวุธ

ปัจจัยนี้รวมถึงจำนวนและคุณภาพของอาวุธที่ใช้ในกองทัพ ประสิทธิภาพของอาวุธ จึงมีความหมายแตกต่างกับประสิทธิภาพของอาวุธ (Weapon Effectiveness) กล่าวคือ ประสิทธิภาพของอาวุธเป็นเรื่องของขีดความสามารถทางกลไกของรถถัง ปืนใหญ่ เรือรบ และเครื่องบิน บางกรณีประเทศที่ซื้อหาอาวุธที่ต้องใช้ความชำนาญสูงเพราะมีกลไกซับซ้อน เมื่อคุณภาพของผู้ใช้มีความชำนาญไม่พอจะทำให้ประสิทธิภาพของอาวุธด้อยลงไป ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันก็คือ ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ร่ำรวยจากการขายน้ำมันในตะวันออกกลางบางประเทศ ได้สั่งซื้ออาวุธอย่างทันสมัยให้แก่กำลังรบของตน โดยที่กำลังรบเหล่านั้นไม่ทราบถึง

วิธีการใช้หรือใช้ไม่เป็น อาวุธดังกล่าว ได้แก่ เครื่องบินรบที่มีสมรรถนะสูง รถถังที่มีเครื่องควบคุมที่สลับซับซ้อนด้วยมาตรการทางอิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูงและเรือรบขนาดใหญ่ เป็นต้น อาวุธเหล่านี้ ถ้าหากประเทศดังกล่าวจัดซื้ออาวุธธรรมดาที่เหมาะสมกับกำลังรบของตนหรือกำลังรบเหล่านั้นสามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมกับขีดความสามารถทางทหารที่มีอยู่แล้ว ก็จะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ในทางตรงข้ามประเทศที่มีกำลังรบซึ่งมีความชำนาญสูงแต่กลับจัดหาอาวุธให้กับกองทัพที่ไม่ทันสมัยและไม่เหมาะสม ประสิทธิภาพของอาวุธก็ย่อมลดลงไปด้วย

ค) โครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนด้านการส่งกำลังบำรุง

ปัจจัยนี้ค่อนข้างมีขอบเขตกว้างขวางมาก โดยอาจพิจารณาได้ตั้งแต่ระบบการเฝ้าตรวจด้วยเรดาร์ ไปจนถึงการจัดหาที่กำบังให้กับเครื่องบิน และตั้งแต่การซ่อมแซมยุทโธปกรณ์ของหน่วยในสนาม ไปจนถึงความเพียงพอของระดับสะสมสิ่งอุปกรณ์ชิ้นส่วนซ่อม ในปัจจุบันกำลังรบของประเทศต่างๆ ส่วนมากมักสั่งซื้ออาวุธและสิ่งอุปกรณ์จากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศมหาอำนาจต่างๆ ซึ่งมีเทคโนโลยีสูงและประกอบอุตสาหกรรมหนัก โดยปกติการประมาณการกำลังอำนาจทางทหาร มักจะไม่แตกต่างกันนักระหว่างอาวุธที่ผลิตขึ้นในประเทศกับอาวุธที่สั่งนำเข้าจากต่างประเทศ และไม่ได้แตกต่างกันระหว่างสิ่งอุปกรณ์ที่ใช้สิ้นเปลืองกับสิ่งอุปกรณ์ที่สั่งนำเข้าจากภายนอก แต่อัตราการใช้ทั้งสิ่งอุปกรณ์และกำลังคนสำหรับสงครามในปัจจุบันค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ในสงครามระหว่างอาหรับกับอิสราเอล เมื่อปี ค.ศ.1973 การที่ต้องสั่งสิ่งอุปกรณ์เข้ามามากๆ ทำให้กำลังอำนาจทางทหารต้องลดลงไปด้วย เว้นเสียแต่ว่าประเทศนั้นๆ จะได้มีการสะสมอยู่ในเกณฑ์สูง ดังนั้น ประเทศที่สามารถพึ่งพาตนเองได้มากกว่า เมื่อจำเป็นจะต้องเข้าสู่สงครามจึงมีกำลังอำนาจมากกว่า ในเมื่อส่วนอื่นๆ มีความทัดเทียมกัน ประเทศที่ไม่มีขีดความสามารถประกอบอุตสาหกรรมพื้นฐานต่างๆ นับตั้งแต่สิ่งอำนวยความสะดวก ณ บริเวณท่าเรือไปจนถึงระบบการควบคุมทางพื้นดินสำหรับควบคุมเรือบินรบและระบบคมนาคมทางทหาร ในปัจจุบันจะต้องเสียค่าใช้จ่ายทางทหารสูงมาก

ง) คุณภาพของการจัดหน่วย

ปัจจัยคุณภาพของการจัดหน่วย (Organizational Quality) จะมีผลกระทบต่อคุณภาพของกำลังรบเหมือนกับการจัดระบบราชการอื่นๆ ในทำนองเดียวกันกล่าวคือ การจัดหน่วยจะต้องให้มีมีการกำกับดูแลและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และจะต้องดำรงให้มีขีดความสามารถพร้อมรบอยู่ตลอดเวลา การจัดหน่วยจะต้องมีการวางแผนรายละเอียดตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้สามารถเสริมภารกิจทางยุทธวิธี และจะต้องสะดวกแก่การอำนวยความสะดวก และควบคุมบังคับบัญชาอย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถปรับสภาพตามความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการยุทธ์ได้ด้วยดี **กุญแจสำคัญที่จะนำมาสู่ความสำเร็จก็คือ “ประสบการณ์ในการยุทธ์”** เพราะประสบการณ์ในสงครามนั้น จะเป็นบทเรียนให้สามารถรู้จักชีวิตของการจัดหน่วยทางทหารได้อย่างแท้จริง ในยามสงบหน่วยทหารจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกอย่างสมจริงอยู่เสมอ เพื่อทดแทนการทดลองจริงๆ ในสนามรบ⁴⁴

ตารางที่ 1-1 ขนาดของกองทัพประเทศต่างๆ เมื่อเทียบเป็นปริมาณกำลังพล

ลำดับ	ประเทศ	จำนวนทหาร (นาย)
1.	สหรัฐอเมริกา	1,369,000
2.	สาธารณรัฐประชาชนจีน	1,250,000
3.	เกาหลีใต้	1,240,000
4.	อินเดีย	1,120,000
5.	เกาหลีเหนือ	1,000,000
6.	อิสราเอล	633,000
7.	ปากีสถาน	550,000
8.	รัสเซีย	415,000
9.	เวียดนาม	410,000
10.	ตุรกี	400,000

ลำดับ	ประเทศ	จำนวนทหาร (นาย)
11.	อัฟกานิสถาน	352,000
12.	อิหร่าน	350,000
13.	สิงคโปร์	350,000
14.	อียิปต์	310,000
15.	อินโดนีเซีย	300,000
16.	ฟินแลนด์	280,000
17.	บังกลาเทศ	260,000
18.	อิรัก	250,000
19.	เมียนมา	250,000
20.	ซูดาน	240,000
21.	โคลัมเบีย	235,000
22.	เม็กซิโก	212,000
23.	ซูดานใต้	210,000
24.	เอธิโอเปีย	200,000
25.	ศรีลังกา	200,000
26.	ไต้หวัน	200,000
27.	ไทย	190,000
28.	บราซิล	190,000
29.	โคลัมเบีย	235,000
30.	เม็กซิโก	210,000
31.	ซูดานใต้	210,000
32.	เอธิโอเปีย	200,000

ที่มา : GlobalSecurity.org, World largest Armies, <http://www.globalsecurity.org/military/world/armies.htm>, retrieved on 10 March 2015.

3) กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ

คำว่า “เศรษฐกิจ” หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวกับการผลิต การแลกเปลี่ยน และการอุปโภคสินค้าและบริการของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ อย่างไรก็ตาม คำว่า “เศรษฐกิจ” ในความหมายอย่างง่าย หมายถึง การที่ประชาชนมีกิน มีใช้นั่นเอง ดังนั้น ประเทศใดก็ตามที่ประชาชนส่วนใหญ่มีของกินของใช้มาก ก็นับได้ว่าประเทศนั้นเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจดี ในทางตรงกันข้าม หากประชาชนส่วนใหญ่มีของกินของใช้น้อยย่อมหมายถึงว่าประเทศนั้นมีเศรษฐกิจที่ไม่ดี⁴⁵

โดยหลักพื้นฐานทางเศรษฐกิจนั้น การที่ประชาชนจะมีกินมีใช้ขึ้นมาได้นั้น จำเป็นจะต้องแสวงหาทรัพยากรมาผลิตเป็นสินค้าและบริการขึ้นเสียก่อน หรือที่เรียกกันว่า “การผลิต” นั่นเอง และผลที่ได้รับจากการผลิตนี้ ก็คือ “รายได้” ถ้าเราสามารถทำรายได้ได้มากขึ้นเท่าใด ก็ย่อมหมายความว่า เรามีกินมีใช้มากขึ้นเท่านั้น ผลที่ได้รับจากการผลิตของหน่วยงานทั้งหมดของประเทศเรียกว่า “ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ” (Gross Domestic Product: GDP) อันหมายถึงมูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นภายในประเทศในระยะเวลาหนึ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ถึงมาตรฐานการครองชีพของประชากรในประเทศนั้นๆ ได้ เช่น ในปี ค.ศ.1990 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศต่างๆ ทั่วโลก สหรัฐอเมริกา มีมากที่สุด คือ 5.7 ล้านล้านเหรียญสหรัฐรองลงมาคือ ญี่ปุ่น มี 3 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ เยอรมนีมี 1.7 ล้านล้านเหรียญสหรัฐจีน มี 4 แสนล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทย มี 85.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ต่อมาอีก 25 ปี หรือในปี ค.ศ.2015 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศต่างๆ ในโลก ปรากฏว่า สหรัฐอเมริกา มีเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่า (18.8 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ) ญี่ปุ่น เพิ่มขึ้น 1.6 เท่า (4.9 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ) เยอรมนี เพิ่มขึ้น 2 เท่า (3.49 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ) ในขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีน เพิ่มขึ้นมากถึง 28 เท่า (11.39 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ) สำหรับประเทศไทย เพิ่มขึ้นประมาณ 4 เท่า (390 พันล้านเหรียญสหรัฐ) เมื่อคิดถัวเฉลี่ยต่อหัวของประชากร (GDP (PPP) per capita) เท่ากับ 16,130 เหรียญสหรัฐ ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 74 ของโลก⁴⁶

เนื่องจากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ สามารถแปรเปลี่ยนความมั่งคั่งดังกล่าว ให้เป็นกำลังอำนาจ และมีอิทธิพลต่างๆ ต่อประเทศอื่นได้ ดังนั้น กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจอาจใช้เป็นฐานของกำลังอำนาจ ทางด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นฐานของกำลังอำนาจทางทหาร เห็นได้จากกำลังการผลิต โดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่สามารถให้การสนับสนุนกำลังอำนาจทางทหารได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยในการผลิตสำคัญ 4 ประการ คือ แรงงาน เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และทุนนั้น เป็นสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีแร่ธาตุหายากที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ามาก เช่น แร่ยูเรเนียมซึ่งสามารถใช้ผลิตพลังงานปรมาณูได้ เป็นต้น แต่ถ้าขาดกำลังการผลิตในด้านอุตสาหกรรมแล้ว ก็ไม่ก่อให้เกิดพลังอำนาจได้เช่นกัน เช่น ประเทศคองโก⁴⁷ มีแร่ยูเรเนียมเกรดสูง แต่ไม่สามารถผลิตเพื่อการส่งออกได้ ทำให้แร่ธาตุที่มีคุณค่าสูงนี้ไม่ก่อให้เกิดพลังอำนาจใดๆ แก่ประเทศคองโกเลย แต่ในประเทศที่มีกำลังผลิตทางอุตสาหกรรมสูง เช่น สหรัฐอเมริกา และรัสเซีย ทั้งสองประเทศต่างมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าจำนวนมากทำให้ทั้งสองประเทศสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ เพิ่มความแข็งแกร่งให้กับกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจและศักยภาพทางทหารได้เป็นอย่างมาก ปัจจัยการผลิตที่สามารถสนับสนุนความมั่งคั่งและกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศที่ควรต่อการพิจารณา มีดังนี้

ก) กำลังการผลิตด้านเกษตรกรรม

กำลังการผลิตด้านเกษตรกรรม นับได้ว่าเป็นความสำคัญไม่น้อยต่อกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ เช่น ประเทศใดที่มีฐานการผลิตอาหารอย่างเพียงพอก็นับได้ว่าได้เปรียบประเทศอื่น ประเทศใดขาดแคลนอาหารก็ตกอยู่ในฐานะลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าประเทศตกอยู่ในภาวะสงครามด้วยแล้ว ก็เป็นสิ่งที่น่าวิตกอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาและฝ่ายโลกเสรีสามารถยืนหยัดอยู่ได้ในปัจจุบัน ก็เพราะมีอาหารมากกว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ซึ่งค่อนข้างขาดแคลนอาหาร ในขณะที่รัสเซีย จีน และอินเดีย แม้เป็นประเทศใหญ่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติมาก แต่ก็ยังขาดแคลนอาหาร ทำให้ตกอยู่ในฐานะเป็นรองสหรัฐอเมริกา ในอนาคต ประเทศผู้ผลิตอาหารส่ง

ออกจะเป็นประเทศที่มีอำนาจต่อรองอย่างสำคัญในกิจการระหว่างประเทศที่เดียว จากสถิติในปี พ.ศ.2549 ประเทศผู้ผลิตอาหารส่งออกของโลกมากที่สุด 10 อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี บราซิล ฝรั่งเศส จีน แคนาดา สเปน เบลเยียม และอินเดีย ตามลำดับ⁴⁸ ในขณะที่ประเทศไทยนั้น อยู่ในลำดับที่ 14 ของประเทศผู้ผลิตอาหารส่งออกของโลก ซึ่งถ้ามีการพัฒนาทางเกษตรกรรม ให้ดียิ่งขึ้นแล้ว น่าจะเพิ่มกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยได้มากยิ่งขึ้น และเป็นกำลังสำคัญทางด้านเกษตรกรรมของโลกได้เลยทีเดียว

ข) พลังงาน

พลังงาน นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศอุตสาหกรรม ในปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์ว่า ประเทศที่ต้องการพลังงานมาก ก็คือ ประเทศที่มีผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นอยู่ในระดับสูงนั่นเอง และที่น่าสังเกตเป็นพิเศษประการหนึ่ง ก็คือ พลังงานสามารถส่งผลกระทบได้ง่ายต่องานกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจและกำลังอำนาจทางทหารทั้งในปัจจุบันและอนาคต เห็นได้จากในปี ค.ศ.1973- 1974 โลกได้เกิดภาวะวิกฤตขาดแคลนน้ำมัน กล่าวคือ ประเทศผู้ผลิตน้ำมันดิบส่งออก ได้ใช้มาตรการจำกัดการส่งออกน้ำมันดิบ เป็นอำนาจต่อรองทางการเมืองระหว่างประเทศทำให้หลายๆ ประเทศต้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจจากภาวะขาดแคลนน้ำมันดิบ โดยเฉพาะประเทศที่มีความต้องการน้ำมันดิบค่อนข้างสูง เพื่อใช้เป็นฐานทางเศรษฐกิจ และจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกับแหล่งผลิตในประเทศเหล่านั้น⁴⁹

น้ำมันดิบ ถือเป็นพลังงานที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน โดยเฉพาะแหล่งผลิตน้ำมันดิบส่วนใหญ่ของโลกอยู่ที่ตะวันออกกลาง และประเทศมหาอำนาจ ซึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยน้ำมันดิบจากภูมิภาคแห่งนี้ไปพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศของตน ดินแดนตะวันออกกลางจึงมีความสำคัญ และเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญของชาติมหาอำนาจ จากข้อมูลขององค์การพลังงานระหว่างประเทศ (International Energy Agency: IEA) ในปี ค.ศ.2011 ปรากฏว่า ประเทศผู้ผลิตน้ำมันดิบ 10 อันดับแรก สามารถผลิตน้ำมันดิบได้

คิดเป็นส่วนถึงร้อยละ 63 ของผลิตผลน้ำมันดิบของโลกทั้งหมด ในปี ค.ศ.2013 ประเทศที่สามารถผลิตน้ำมันดิบได้มากกว่า 10 ล้านบาร์เรลต่อวันมีอยู่ถึง 3 ประเทศ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย (ผลิตน้ำมันดิบได้ 11.72 ล้านบาร์เรลต่อวัน) สหรัฐอเมริกา (ผลิตน้ำมันดิบได้ 11.11 ล้านบาร์เรลต่อวัน) และรัสเซีย (ผลิตน้ำมันดิบได้ 10.39 บาร์เรลต่อวัน) ตามลำดับ⁵⁰ หากพิจารณาประเทศผู้ผลิตน้ำมันดิบใน 10 อันดับแรก มีประเทศผู้ผลิตน้ำมันดิบและเป็นสมาชิกขององค์การประเทศผู้ส่งน้ำมันดิบเป็นสินค้าออก (Organization of Petroleum Exporting Countries: OPEC) อยู่ถึง 5 ประเทศ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน อิรัก คูเวต และเวเนซุเอลา อย่างไรก็ตาม แม้สหรัฐอเมริกาเองจะสามารถผลิตน้ำมันดิบได้มากเป็นลำดับสองของโลก แต่กำลังการผลิตน้ำมันดิบดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ ดังนั้น ในปี ค.ศ.2013 สหรัฐอเมริกาก็ยังต้องนำเข้าน้ำมันดิบจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก ถึง 7.7 ล้านบาร์เรลต่อวัน โดยนำเข้าจากประเทศในกลุ่มโอเปกถึง 3.5 ล้านบาร์เรลต่อวัน⁵¹ นอกเหนือจากสหรัฐอเมริกาแล้วประเทศในยุโรปตะวันตก จีน อินเดีย และญี่ปุ่น ต่างก็มีความต้องการน้ำมันดิบอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงด้านพลังงานให้กับประเทศของตนทำให้ประเทศเหล่านี้เกิดการแย่งชิงพลังงาน โดยเฉพาะแหล่งน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติจากแหล่งต่างๆ ทั่วโลก ปัญหาความขัดแย้งของโลกในปัจจุบันจึงมีกวนเวียนอยู่ในบริเวณที่เป็นหรือคาดว่าจะเป็แหล่งพลังงานสำคัญของโลก เช่น สงครามระหว่างอิรักกับอิหร่าน สงครามอ่าวเปอร์เซีย ความขัดแย้งในเรื่องอิปไตยเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนกับเวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และความขัดแย้งในเรื่องอิปไตยเหนือหมู่เกาะเตียวหยู/เซ็งกะกูระหว่างจีนกับญี่ปุ่น เป็นต้น สงครามและความขัดแย้งเหล่านี้ ล้วนมีสาเหตุประการหนึ่งก็คือ การแย่งชิงพลังงานซึ่งแต่ละประเทศต่างถือว่า เป็นผลประโยชน์สำคัญของชาติทั้งสิ้น

ตารางที่ 1-2 แสดงผลผลิตน้ำมันดิบของโลกในปี ค.ศ.2013

ลำดับ	ประเทศ	ผลผลิต (ล้านบาร์เรล/วัน)	สัดส่วนในตลาด โลก (ร้อยละ)	ปริมาณน้ำมันดิบ สำรอง (ล้านบาร์เรล)
1	ซาอุดีอาระเบีย	11.72	13.80	268,350
2	สหรัฐอเมริกา	11.11	13.09	26,544
3	รัสเซีย	10.39	12.23	80,000
4	จีน	4.37	5.15	25,585
5	แคนาดา	3.85	4.54	175,200
6	อิหร่าน	3.51	4.14	157,300
7	อิรัก	3.40	3.75	140,300
8	สหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์	3.08	3.32	97,800
9	เวเนซุเอลา	3.02	3.56	297,740
10	เม็กซิโก	2.93	3.56	10,264
11	คูเวต	2.68	2.96	104,000
12	บราซิล	2.63	3.05	13,986
13	ไนจีเรีย	2.52	2.62	37,200
14	นอร์เวย์	1.99	2.79	6,900
15	แอลจีเรีย	1.88	2.52	12,200

ที่มา : ปรับปรุงมาจาก U.S. Energy Information Administration, International Energy Statistics, Year 2013, <http://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=5&pid=57&aid=1&cid=regions&syid=2009&eyid=2013&unit=TBPD>, retrieved on 15 December 2014.

เหตุการณ์กรณีอิรักบุกคูเวต เมื่อ 2 สิงหาคม พ.ศ.2533 นับเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความสำคัญของ “น้ำมันดิบ” ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากอิรักมีกำลังอำนาจทางทหารเหนือกว่าคูเวตอย่างมหาศาล อิรักจึงสามารถรุกเข้ายึด

ครองคูเวตได้ในระยะเวลาอันสั้นเพียง 6 ชั่วโมงเท่านั้น หลังจากยึดคูเวตได้แล้ว อิรักก็เคลื่อนกำลังทหารเข้าประชิดแนวพรมแดนซาอุดีอาระเบีย โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเข้าครอบครองซาอุดีอาระเบียซึ่งเป็นแหล่งผลิตน้ำมันดิบที่ใหญ่ที่สุดของโลก ถ้าหากอิรักสามารถรุกเข้ายึดครองซาอุดีอาระเบียได้สำเร็จ ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของโลกโดยรวมและต่อสหรัฐอเมริกาอย่างร้ายแรง เนื่องจากสหรัฐอเมริกานำเข้าน้ำมันดิบจากซาอุดีอาระเบียมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ ประธานาธิบดีบุชของสหรัฐอเมริกาจึงได้ประกาศศักราชอย่างหนักแน่นว่า เอกราชและอภิปไตยของซาอุดีอาระเบียเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวกับกรณีสงครามระหว่างอิรักกับอิหร่านในปี ค.ศ.1980 ประธานาธิบดีเรแกน ได้ประกาศสนับสนุนอิรัก และได้ย้ำถึงความสำคัญของอ่าวเปอร์เซียว่า จะไม่ยอมให้การสู้รบระหว่างอิรักกับอิหร่าน ส่งผลให้มีการปิดช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งควบคุมเส้นทางลำเลียงน้ำมันดิบจากอ่าวเปอร์เซียให้กับประเทศตะวันตกคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 20 อันจะเป็นอันตรายไม่ต่อทั้งเศรษฐกิจของประเทศตะวันตก และเศรษฐกิจของโลกโดยรวม นอกเหนือจากน้ำมันดิบแล้ว แหล่งพลังงานอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ก็คือ ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ และเครื่องปฏิกรณ์ปรมาณู (Nuclear Reactor)⁵² โดยพลังงานเหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นพลังงานสำคัญที่ส่งเสริมพลังอำนาจแห่งชาติด้วย

ค) แร่เศรษฐกิจและแร่โลหะหายาก

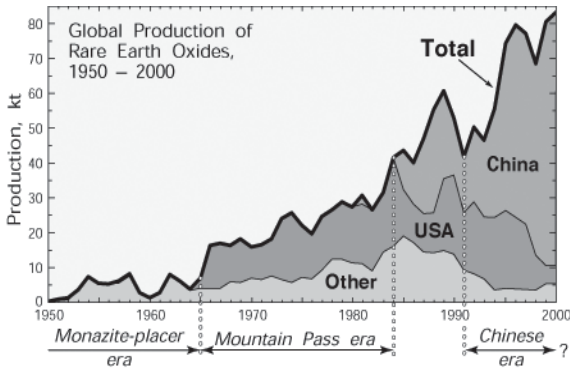
แร่เศรษฐกิจ (Economic minerals) หมายถึง แร่ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ และมีปริมาณมากพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม กลุ่มแร่เศรษฐกิจอาจแบ่งตามสมบัติทางกายภาพเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แร่โลหะ อันหมายถึง แร่ที่มีธาตุโลหะเป็นส่วนประกอบสำคัญ และสามารถนำไปถลุงหรือแยกเอาโลหะมาใช้ประโยชน์ เช่น เหล็ก ดีบุก ทังสแตน พลวง แมงกานีส ตะกั่ว สังกะสี ทองแดง ทองคำ เงิน และโครเมียม เป็นต้น⁵³ และแร่อโลหะ อันหมายถึง แร่ที่มีธาตุอโลหะเป็นส่วนประกอบสำคัญ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยตรงหรือมีการปรับปรุงคุณภาพเล็กน้อย แร่อโลหะส่วนใหญ่เป็นแร่ที่ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม การเกษตร

การก่อสร้าง แร่เชื้อเพลิง และแร่รัตนชาติ เป็นต้น ดังนั้น ประเทศที่มีแร่เศรษฐกิจอย่างอุดมสมบูรณ์ ย่อมมีโอกาสต่อการใช้เป็นต้นทุนหรือวัตถุดิบเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและความอยู่ดีกินดีของประชาชนภายในประเทศได้มากกว่าประเทศที่ไม่มีหรือขาดแคลนแร่เศรษฐกิจเหล่านี้

แร่ที่มีธาตุโลหะหายาก (Rare earth elements) หรือแร่โลหะหายาก (Rare earth metals) หมายถึง แร่ที่มีองค์ประกอบของธาตุเคมี 17 ชนิดในตารางธาตุ ประกอบด้วยสแกนเดียม อิตเทรียม และกลุ่มอนุกรมเคมีแลนทาไนด์ 15 ชนิด⁵⁴ สำหรับธาตุหายาก (Rare Earth) ถึงแม้ชื่อจะบอกว่าเป็นธาตุหายาก แต่ในความเป็นจริงธาตุเหล่านี้หาได้ไม่ยาก แม้จะหาได้ไม่ง่ายเท่ากับเหล็กหรือนิกเกิล เพียงแต่การขุดแร่เหล่านี้ มักให้ผลที่ไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ในโลกนี้มี 4 ประเทศที่ครอบครองธาตุหายากรวมกันถึง 76% คือ ออสเตรเลีย มี 5% รัสเซีย 6% สหรัฐอเมริกา 13% และจีน มีมากที่สุดถึง 52% ก่อนปี ค.ศ.1984 สหรัฐอเมริกามีการขุดธาตุหายากที่เหมืองเมาเทนพาสส์ (Mountain Pass) ในรัฐแคลิฟอร์เนีย แต่เมื่อจีนเริ่มลงมือขุดและขายสิ่งที่ขุดได้ในราคาต่ำกว่า เหมืองธาตุหายากในอเมริกาก็ถึงขั้นล้มละลาย

ความต้องการธาตุหายากเพิ่มทุกปี เนื่องจากนักเทคโนโลยีต่างใช้ธาตุหายากในการทำอุปกรณ์เทคโนโลยีมากมาย เช่น เมื่อผสมกับเหล็กหรืออะลูมิเนียมจะทำให้ได้วัสดุที่แข็งและทนความร้อนได้ยิ่งกว่าวัสดุผสมอื่นๆ โดยเฉพาะอิตเทรียม (yttrium) ใช้มากในการทำเลเซอร์ที่ให้แสงอินฟราเรด และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสารตัวนำยวดยิ่งอุณหภูมิสูง รวมถึงใช้ในซีโอไลต์ (zeolite) เพื่อสลายสารประกอบไฮโดรคาร์บอนในอุตสาหกรรมน้ำมันในวงการทหาร นิยมใช้แม่เหล็กที่มีซาเมเรียม (samarium) และโคบอลต์ (cobalt) ในระบบนำวิถีของจรวด อุตสาหกรรมทำแผ่นดิสก์คอมพิวเตอร์ หลอดไฟเรืองแสง ตัวเร่งปฏิกิริยา และเซลล์เชื้อเพลิง (fuel cell) ซึ่งเป็นแบตเตอรี่ไฟฟ้าสำหรับรถยนต์ ธาตุหายากยังมีประโยชน์ในการทำวัสดุสามารถเปลี่ยนรูปทรงได้ เวลาอยู่ในสนามแม่เหล็ก วัสดุที่แสดงปรากฏการณ์ของกระบวนการแม่เหล็กไฟฟ้า (magnetostriction) นี้ประกอบด้วยเทอร์เบียม (terbium) ที่ใช้ในอุปกรณ์โซนาร์ (sonar) และอุปกรณ์ที่ใช้

ควบคุมการทำงานของวาล์ว (actuator) ด้านนักเทคโนโลยี ก็ต้องการแม่เหล็กถาวร ซึ่งทำด้วยสารผสมนีโอดิเมียม (neodymium) เหล็ก (iron) และโบรอน (boron) ความต้องการเหล่านี้ได้เพิ่มขึ้นปีละ 15% โดยเฉพาะแม่เหล็กที่มีนีโอดิเมียมเป็นส่วนผสมนับเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นมากในเครื่องตรวจเอกซเรย์ด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (MRI) รวมถึงโทรศัพท์มือถือ และหูฟังเพื่อใช้ขยายเสียง

ภาพที่ 1-8 ผลผลิตธาตุหายากของโลกในระหว่างปี ค.ศ.1950-2000

การวิจัยและพัฒนาธาตุหายากส่วนใหญ่ในจีนยังเป็นการดำเนินงานในมหาวิทยาลัย แต่ขณะนี้โลกกำลังกังวลเรื่องนโยบายการส่งออกธาตุหายากของจีนมากขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าจีนจะพยายามทำให้ประชาคมโลกเชื่อว่า จีนจะไม่กั้นกั๊กชาติอื่นๆ ในการใช้ธาตุหายากเป็นอาวุธในศตวรรษที่ 21⁵⁵ นโยบายของจีนในเรื่องธาตุหายากนี้ จึงนับเป็นประเด็นที่อ่อนไหวมาก เพราะจีนรู้ว่าโลกตะวันตกที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เหนือกว่า โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปตะวันตก ต้องการธาตุหายากเพื่อใช้ประโยชน์ในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อากาศยาน และยานอวกาศ รวมถึงอาวุธและยูโทโรปกรณ์ทางทหาร แต่ในขณะเดียวกัน แม้ว่าจีนจะมีเทคโนโลยีที่ด้อยกว่าประเทศตะวันตก แต่กลับเป็นประเทศผู้ครอบครองธาตุหายากมากที่สุด ทำให้จีนต้องกำหนดนโยบายอันเกี่ยวกับธาตุหายากนี้อย่างระมัดระวัง เพื่อแสวงประโยชน์จากข้อได้เปรียบนี้ให้มากที่สุด

4) กำลังอำนาจทางสังคมจิตวิทยา

แนวความคิดทางยุทธศาสตร์เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติทางด้านสังคมวัฒนธรรมในปัจจุบัน นิยมใช้คำว่า “สังคมจิตวิทยา” (Socio-Psychology) เพราะให้ความหมายที่มีขอบเขตกว้างกว่าคำว่า “สังคมวิทยา” หรือ “สังคม” กล่าวคือได้เพิ่มคำว่า “จิตวิทยา” (Psychology) เข้าไปด้วย เพราะศาสตร์ว่าด้วยจิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่มีระเบียบและวิธีการค้นคว้าหาความรู้ (Psychological inquiry) เกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ เพราะทุกๆ พฤติกรรมย่อมต้องมีสาเหตุ จิตวิทยาจึงเป็นเรื่องของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจกับพฤติกรรม ดังนั้น กำลังอำนาจทางสังคมจิตวิทยา จึงเป็นกำลังอำนาจที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากำลังอำนาจอื่นๆ ขององค์ประกอบพลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ชัดถึงความสำคัญ of กำลังอำนาจนี้ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันด้วยเหตุนี้กำลังอำนาจทางสังคมจิตวิทยา จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการผสมผสานแหล่งปัจจัยทางสังคมจิตวิทยาต่างๆ อันได้แก่ ลักษณะและความเข้มแข็งของพลเมืองซึ่งหมายรวมถึง จำนวน คุณภาพ ความสามารถ ทั้งทางร่างกายและจิตใจด้วย นอกจากนั้นแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ ลักษณะความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึง สถาบันทางการเมือง ครอบครัวยุทธ ศาสนา และสถาบันทางการศึกษา ลักษณะโดยส่วนรวมของสถาบันเหล่านี้เมื่อผสมผสานกันแล้วจะประกอบขึ้นเป็นกำลังอำนาจทางวัฒนธรรมขึ้นซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นปัจจัยที่เป็นนามธรรมซึ่งยากที่จะประเมินได้เพราะอาจแปรผันได้ง่ายตามสภาวะแวดล้อมของสังคมและตามอิทธิพลทางวัฒนธรรมของต่างชาติ⁵⁶

5) กำลังอำนาจทางสารสนเทศ

กำลังอำนาจทางสารสนเทศ (Informational Power) เป็นประเภทของกำลังอำนาจที่ไม่ยั่งยืนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากทันทีที่สารสนเทศหายไป ก็จะไม่มีความสำคัญทันที ตัวอย่างเช่น หากเราเป็นต้นเหตุให้ความลับถูกเปิดเผยออกไป

อำนาจในมือของเราที่จะหมดไปด้วย กำลังอำนาจทางสารสนเทศจึงมิใช่กำลังอำนาจที่แตกต่างจากกำลังอำนาจอื่นๆ เนื่องจากกำลังอำนาจนี้ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า “คุณรู้อะไรเกี่ยวกับสถานการณ์เฉพาะดังกล่าว” ในขณะที่กำลังอำนาจอื่น ๆ มีลักษณะที่เป็นอิสระซึ่งกันและกัน แต่กำลังอำนาจทางสารสนเทศจะยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของพลังอำนาจแห่งชาติและเป็นทรัพยากรทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งต่อความมั่นคงแห่งชาติ ในอดีตเรามักพิจารณาพลังอำนาจแห่งชาติในบริบทของรัฐชาติดั้งเดิม แต่แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของพลังอำนาจแห่งชาติด้วยแล้ว จะมีขอบเขตรวมถึงผู้แสดงที่มีใช้รัฐชาติด้วย เช่น ผู้ก่อการร้าย และกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น เนื่องจากผู้แสดงที่มีใช้รัฐชาติเหล่านี้ต่างก็ใช้สารสนเทศเพื่อใช้ก่อเหตุและบ่อนทำลายความมั่นคงแห่งชาติได้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานด้านความมั่นคงของชาติที่จะต้องปฏิบัติงานในยุคพลวัตของเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันทั้งโลกจนกระทั่งเกิดสื่อทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่า การปฏิบัติงานทุกอย่างจะต้องมีการวางแผนและมีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด คำหูกคำที่พูดหรือเขียน ภาพทุกภาพที่ถูกแสดงหรือระงับไว้ ย่อมสื่อให้เห็นเจตนารมณ์ของหน่วยงานด้านความมั่นคงแห่งชาติที่อาจจะส่งผลกระทบต่อทางยุทธศาสตร์ได้ทั้งสิ้น⁵⁷ กำลังอำนาจทางสารสนเทศจึงหมายถึงการสื่อสารของหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับ เจตนารมณ์ และมุมมองของรัฐ เช่น การติดต่อสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (Strategic Communication) เป็นต้น ดังนั้น ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด หากสาระสำคัญของพลังอำนาจแห่งชาตินี้ขาดความชัดเจน ก็จะต้องมีการปรับแก้ใหม่ให้ถูกต้องตามสาระสำคัญของพลังอำนาจแห่งชาติที่แท้จริง ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความเข้าใจในนโยบายและบทบาทต่างๆ ต่อการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวให้ถูกต้องต่อไป

ง. การวิเคราะห์องค์ประกอบของพลังอำนาจแห่งชาติ

การวิเคราะห์องค์ประกอบของพลังอำนาจชาตินั้น อาศัยการตั้งคำถามต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบ คำถามต่อไปนี้ เป็นเพียงตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์เท่านั้น

1) กำลังอำนาจทางการเมือง

ก) องค์ประกอบทางการเมือง

(1) แนวความคิดทางการเมือง ท่าที และค่านิยม ที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย มีอะไรบ้าง? (ทั้งข้อจำกัด และข้อสนับสนุน)

(2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากนโยบาย และจากแถลงการณ์ตัวหนังสืออะไรบ้าง? ผลประโยชน์ นโยบาย และขนบธรรมเนียมประเพณีน่าจะเป็นอย่างไรในอนาคต?

(3) กลุ่มผลประโยชน์/กลุ่มอิทธิพลที่มีอยู่ในระบบการเมือง มีมากน้อยเพียงใด

(4) การจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นอย่างไร? และบทบาทของพรรคการเมืองที่แสดงออกในระบบการเมืองมีอะไรบ้าง?

ข) ความเคลื่อนไหวทางการเมือง

(1) อำนาจในการตัดสินใจเป็นแบบรวมการ หรือแยกการในระบบการเมือง? ศูนย์กลางของกำลังอำนาจทางการเมืองที่มีประสิทธิผลอยู่ที่ไหน?

(2) กลุ่มผลประโยชน์/กลุ่มอิทธิพลที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย มีอะไรบ้าง?

(3) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกำหนดนโยบายของผู้นำทางการเมือง ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ วิธีการ และทัศนคติของผู้นำทางการเมืองนั้น มีอะไรบ้าง?

ค) การพัฒนาทางการเมือง

(1) ภาวะผู้นำทางการเมืองยอมรับหรือตอบโต้ เพื่อเปลี่ยนแปลงความต้องการความต้องการต่างๆ ในระบบการเมืองเป็นอย่างไร?

(2) โครงสร้างและกฎหมายรัฐธรรมนูญของระบบมีความอ่อนตัวหรือไม่ ที่จะยินยอมให้มีการแก้ไขตามความจำเป็น?

(3) กลุ่มสังคมต่างๆ พอใจระบบการเมืองที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเพียงใด?

(4) รูปแบบของรัฐบาลและแนวทางการเมืองในปัจจุบัน จะยังเป็นอยู่ในรูปเดิมต่อไปหรือไม่?

ง) **ขีดความสามารถทางการเมือง**

(1) ระบบทางการเมืองให้ความร่วมมือขีดความสามารถต่อไปนี้อย่างใด?

- การผสมผสานทางภูมิศาสตร์
- การร่วมมือของประชาชน
- ระบบอำนาจการ
- การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ
- การบริหาร และธุรการ
- การระดมสรรพกำลังทางพลเรือน

(2) จุดอ่อนของขีดความสามารถข้างต้น มีผลกระทบต่อการนำเอาพลังอำนาจแห่งชาติไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพได้เพียงใด?

จ) **แนวทางการเมืองระหว่างประเทศ**

(1) อะไรบ้างที่จะทำให้รัฐต่างๆ และองค์การทางการเมืองระหว่างประเทศมีท่าที และความโน้มเอียงที่จะเป็นปฏิปักษ์ ให้ความร่วมมือหรือไม่ หรือวางเฉยไม่เข้าร่วมด้วย?

(2) รัฐอื่นๆ และองค์การทางการเมืองระหว่างประเทศ สามารถก่ออิทธิพลในการดำเนินการทางการเมืองได้เพียงใด? สถานการณ์ของโลกเป็นปัจจัยในการดำเนินการทางการเมืองได้เพียงใด?⁵⁸

2) **กำลังอำนาจทางทหาร**

ก) **ขนาดและการประกอบกำลัง**

(1) กำลังรบเหล่าต่างๆ มีขนาดเท่าใด? กำลังรบเหล่าทัพใดที่มีอิทธิพลเหนือเหล่าทัพอื่น?

(2) กำลังกึ่งทหารมีพร้อมที่จะใช้การได้หรือไม่? หากมี มีขนาดเท่าใด? การจัดหน่วยและศักยภาพทางทหารเป็นอย่างไร?

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างกำลังทหารกับตำรวจเป็นอย่างไร?

ข) **การจัดหน่วยและยุทธภัณฑ์**

(1) ยุทธภัณฑ์ของกำลังทหารเริ่มต้นได้มาจากแหล่งใด? ชิ้นส่วนอะไหล่มีใช้การได้หรือไม่?

(2) ความสามารถทางการส่งกำลังบำรุงทางทหารได้สัดส่วนกับเศรษฐกิจทางด้านพลเรือนมากน้อยเพียงใด?

(3) สถานภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอย่างไร?

(4) ความสามารถทางส่งกำลังเพิ่มเติม การก่อสร้าง การขนส่ง การส่งกลับ มีเพียงใด?

ค) ความพร้อมรบทางทหาร

(1) กำลังรบตั้งอยู่ที่ไหน?

(2) ยุทธภัณฑ์สำหรับเคลื่อนย้ายกำลังรบมีใช้การได้เพียงใด?

ง) หลักนิยมในการใช้กำลังทหาร

(1) มีหลักนิยมเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารที่เขียนไว้หรือไม่?

(2) ในประวัติศาสตร์ รัฐได้เคยใช้กำลังทหารอะไรมาแล้ว?

(3) การจัดกำลังทหาร และการจัดฝ่ายอำนวยการเป็นอย่างไร

(4) กำลังทหารอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนที่มีอำนาจปกครองหรือไม่?

จ) ศักยภาพสงครามกำลัง

(1) มีกำลังกองหนุนเข้าประจำการอยู่บ้างหรือไม่?

(2) ใช้เวลานานเท่าใดในการเรียกระดมกองหนุนเข้าประจำการ?

(3) ความสามารถของรัฐในการระดมพลขนาดใหญ่

ฉ) พันธมิตร

(1) พันธมิตรมีชนิดใดบ้าง? พันธมิตรมีประสิทธิภาพหรือไม่?

(2) ผลประโยชน์ร่วมกันของพันธมิตรมีอะไรบ้าง? ผลประโยชน์ขัดกันหรือไม่?

(3) พันธกิจต่างๆ ไปของพันธมิตรมีอะไรบ้าง? พันธมิตรช่วยเหลือสมาชิกของตนอะไรบ้าง?⁵⁹

3) กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ

ก) โครงสร้างการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ

(1) เศรษฐกิจเป็นแบบเศรษฐกิจการตลาด หรือเป็นเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ที่มีการวางแผนโดยส่วนกลาง (แบบรวมศูนย์จะมีศักยภาพสงครามกำลังสูงกว่า)

(2) รัฐใช้อำนาจทางเศรษฐกิจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างไร?

ข) ศักยภาพของเศรษฐกิจ

(1) ค่าใช้จ่ายของรัฐในการป้องกันประเทศ คิดมูลค่าเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น?

(2) การอุตสาหกรรมมีขีดความสามารถที่จะสนับสนุนการทำสงครามได้เพียงใด? จำนวนเปอร์เซ็นต์ของฐานอุตสาหกรรมที่หยุดกิจการมีเท่าใด?

(3) แรงงานที่ใช้ในการอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเท่าใด? ในทางเกษตรกรรม หัตถกรรมและบริการ

ค) โครงสร้างทางเงินทุน

(1) การขนส่งของรัฐสามารถดำเนินการระดมสรรพกำลังได้หรือไม่? เครือข่ายการขนส่งมีจุดอ่อนหรือไม่?

(2) การคมนาคมอะไรที่เป็นของรัฐ?

(3) ระบบการเงินของรัฐมีเสถียรภาพเพียงใด

ง) ทรัพยากรของชาติ

(1) รัฐสามารถเลี้ยงตัวได้หรือไม่? หากเลี้ยงตัวเองไม่ได้อาศัยประเทศใดในการนำเข้า-ส่งออก?

(2) สถานภาพของการจัดการทางเกษตรกรรมเป็นอย่างไร? ใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร และนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการเกษตรเป็นอย่างไร?

(3) แร่และทรัพยากรด้านพลังงานที่รัฐสามารถนำมาพัฒนาใช้ให้เป็นประโยชน์ มีอะไรบ้าง?

(4) รัฐจำเป็นต้องสั่งทรัพยากรเข้ามาเพื่อกิจการอุตสาหกรรมหรือไม่? ถ้าจำเป็นสั่งเข้ามาจากที่ใด?

(5) พลังงานที่นำมาใช้ได้มาอย่างไร? พลังงานที่ใช้เป็นแบบใด?

(6) รัฐสั่งพลังงานเข้ามาใช้ในประเทศหรือเปล่า? หากสั่งเข้าจากที่ใด?

จ) สภาพทางเศรษฐกิจทั่วไป

(1) ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นเฉลี่ยต่อหัวของประชากรต่อปี มีค่าเท่าใด? ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นเฉลี่ยต่อหัวของประชากรต่อปี และอัตราความเจริญเติบโตเป็นอย่างไร?

(2) ประชาชนประกอบอาชีพอย่างไร? มีเปอร์เซ็นต์เท่าใด? ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หัตถกรรม และในโรงงานอุตสาหกรรม ประชาชนที่ว่างงานมีเท่าใด?

(3) ประชาชนที่ใช้แรงงานมีความชำนาญระดับใด?

ฉ) การค้าต่างประเทศ

(1) บทบาทของเศรษฐกิจระหว่างประเทศเป็นอย่างไร?

(2) รัฐสามารถควบคุมการค้าระหว่างประเทศได้หรือไม่?

ช) ฐานะทางการเงินระหว่างประเทศ

(1) ดุลชำระเงินอยู่ในฐานะได้เปรียบ หรือเสียเปรียบ?

(2) รัฐมีการลงทุนเป็นแบบผู้นำเข้า หรือผู้ส่งออกสินค้าแต่ผู้เดียวหรือไม่?

(3) รัฐบาลประกอบธุรกิจแบบผูกขาดตัดทอนหรือไม่?

(4) รัฐได้รับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศหรือไม่?

(5) รัฐต้องขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือจากองค์การเศรษฐกิจระหว่างประเทศหรือไม่? ถ้าต้องขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือดังกล่าว องค์การเศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้น มีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร?⁶⁰

4) กำลังอำนาจด้านเจตจำนงแห่งชาติ

เจตจำนงแห่งชาติ (National Will) คือ ผลรวมของทรัพยากรมนุษย์ภายในชาติ ซึ่งเป็นกำลังอำนาจอันหนึ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่ก็พิจารณาได้ว่าก่อให้เกิดอิทธิพลต่อพลังอำนาจแห่งชาติในภาพรวม การวิเคราะห์กระทำได้โดยการแยกพิจารณาออกเป็น 2 ปัจจัยด้วยกัน ดังนี้

ก) ปัจจัยทางสังคมวิทยา

(1) ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของประชาชน มีอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่ออำนาจ การตัดสินใจของรัฐ

- (2) อะไรคือการจงใจที่สำคัญของสังคม?
- (3) บทบาทของสถาบันทางสังคมของรัฐมีอย่างไร? สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา เป็นอย่างไร?
- (4) ชนกลุ่มน้อยและความแตกต่างทางภาษา ก่อให้เกิดจุดอ่อนแก่สังคมหรือไม่?
- (5) สุขภาพของประชาชนเป็นอย่างไร? ช่วงชีวิต การป้องกันและการรักษาโรค อาหารการกิน ความปรารถนาของสังคมเป็นอย่างไร? กลุ่มชนชั้นกลางมีขนาดใหญ่หรือไม่?
- (6) รัฐมีรัฐบาลที่มีคุณภาพหรือไม่? ลักษณะของภาวะผู้นำรัฐบาล ด้านการศึกษาและทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร?

ข) ปัจจัยทางจิตวิทยา

- (1) บทบาททางจิตวิทยาภายในรัฐมีอย่างไรบ้าง?
- (2) สื่อโฆษณาที่ใช้ในการติดต่อของรัฐมีผลกระทบต่อรูปแบบ (Formation) และลักษณะประจำชาติอย่างไร?
- (3) ลักษณะประจำชาติเหมาะสมดีหรือไม่?
- (4) ความสามัคคีภายในชาติเพียงพอที่จะสนับสนุนนโยบายของรัฐหรือไม่? และจะสิ้นสุดลงเมื่อใด?⁶¹

5) กำลังอำนาจทางภูมิศาสตร์

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศ เป็นพื้นฐานทำให้เกิดพลังอำนาจแก่ประเทศของตนได้ แต่ปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่จะพิจารณาต่อไปนี้ ต้องพึงระลึกไว้เสมอว่า ปัจจัยบางอย่างอาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นๆ และเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพลังอำนาจแห่งชาติอื่นๆ ด้วย

ก) ขนาดและรูปร่าง

- (1) ประเทศมีพื้นที่เพียงพอที่จะดำเนินการตั้งรับทางลึกได้หรือไม่? และมีความลึกพอที่จะอำนวยความสะดวกต่อระบบการแจ้งเตือนภัยเมื่อถูกโจมตีทางอากาศและซีปนาวุธหรือไม่?

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างกับความลึกของประเทศเป็นอย่างไร? ระบบทางการเมืองและทางเศรษฐกิจผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือไม่? รูปร่างของประเทศมีผลกระทบต่อการขนส่งและการคมนาคมอย่างไร?

ข) ลักษณะภูมิประเทศ

- (1) ลักษณะภูมิประเทศเป็นแบบใด? ลักษณะภูมิประเทศมีแนวโน้มที่จะแบ่งออกเป็นส่วนๆ หรือไม่?
- (2) ภูมิประเทศสำคัญเกี่ยวกุกหรือไม่เกี่ยวกุก?
- (3) ลักษณะพื้นภูมิประเทศตามแนวชายแดน สามารถใช้เป็นสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติสำหรับการตั้งรับได้หรือไม่?

ค) ที่ตั้ง

- (1) ที่ตั้งของประเทศได้รับการยอมรับนับถือจากประเทศอื่นๆ หรือไม่? ประเทศเพื่อนบ้านเข้มแข็งหรืออ่อนแอ?
- (2) ที่ตั้งของประเทศมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์แก่ประเทศอื่นๆ หรือไม่? โดยเฉพาะเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่สำคัญๆ
- (3) อะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อที่ตั้งของประเทศทั้งทางการเมืองและพันธมิตรทางทหาร ทางการขนส่ง และทางเกษตรกรรม?

ง) ภูมิอากาศ

- (1) ลมฟ้าอากาศมีผลต่อสุขภาพและพลานามัยของประชาชนภายในพื้นที่อย่างไร? ลมฟ้าอากาศอำนวยต่อการปฏิบัติงานมนุษย์ได้อย่างดีที่สุดหรือไม่? ผลิตอาหารได้เพียงพอหรือไม่? ลมฟ้าอากาศก่อให้เกิดปัญหาต่อการปฏิบัติงานของกำลังพลหรือไม่?
- (2) ลมฟ้าอากาศมีผลกระทบต่อระบบการขนส่งภายในประเทศและการเคลื่อนย้ายกำลังทหารในภูมิภาคหรือไม่?
- (3) ปริมาณน้ำฝน การกระจายของฝนตามฤดูกาล และความแน่นอนของฝน และย่านอุณหภูมิต่างๆ?

จ) พืชและดิน

- (1) ชนิดของดินที่สามารถทำเกษตรกรรมมีอะไรบ้าง?
- (2) พื้นที่ที่มีอยู่มีผลสำคัญต่อการอยู่อาศัย หรือการคมนาคมภายในประเทศหรือไม่?

ฉ) แร่และพลังงาน

- (1) ชนิดของทรัพยากรประเภทแร่และพลังงานที่มีคุณค่าทางยุทธศาสตร์ หรือทางการค้า มีอะไรบ้าง?
- (2) อะไรบ้างที่เป็นจุดอ่อนของทรัพยากรเหล่านั้น?
- (3) ทรัพยากรอะไรบ้างที่จำเป็นต้องสั่งนำเข้าจากต่างประเทศ? ถ้าจำเป็นต้องสั่งนำเข้า จะสั่งนำเข้าจากประเทศใด?

ช) ประชาชน

- (1) ประชาชนของรัฐมีจำนวนเท่าใด? ประชาชนจำนวนเท่าใดที่สามารถสนับสนุนรัฐ?
- (2) อัตราการเจริญเติบโตของประชาชนมีเท่าใด? จำนวนเปอร์เซ็นต์ของคนว่างงานกับคนที่ใช้แรงงาน? ประชาชนมีจำนวนได้สัดส่วนกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือไม่?
- (3) การอยู่อาศัยของประชาชนโดยทั่วไปเป็นแบบใด? ประชาชนในชนบทกับประชาชนในเมืองมีส่วนส่วนกันอย่างไรบ้าง? อะไรบ้างที่เป็นจุดอ่อน และจุดแข็งของประชาชนในชนบทและในเมือง?
- (4) จำนวนประชาชนต่อตารางกิโลเมตรมีเท่าใด?
- (5) กำลังทหารมีจำนวนเท่าใด? มีระดับการศึกษาเป็นอย่างไร?

ซ) คุณลักษณะของประชาชน

- (1) ประชาชนในรัฐประกอบด้วยหลายเชื้อชาติหรือไม่? ถ้าหากมีหลายเชื้อชาติมีอะไร เป็นหลักในการปรับให้เข้ากัน?
- (2) ปัญหาเรื่องเชื้อชาติมีผลกระทบต่อกำลังคนในชาติเป็นส่วนรวมหรือไม่?

(3) ศาสนาอะไรบ้างที่ประชาชนเคารพนับถือมากที่สุด? ประชาชนสามารถเลือกนับถือศาสนาได้โดยอิสระหรือไม่?

(4) ภาษาประจำชาติคืออะไร? จำนวนเปอร์เซ็นต์ของประชาชนที่พูดภาษาประจำชาติได้? ประชาชนรู้หนังสือจำนวนเท่าใด?

(5) มีการกระจายการปฏิบัติงานในชนบทที่สำคัญๆ ทั่วทั้งประเทศ หรือมีการจำกัดเป็นพื้นที่ชนบทไว้บางแห่ง?⁶²

จ. การประเมินพลังอำนาจแห่งชาติ

ขีดความสามารถของชาติที่จะก่อให้เกิดเป็นพลังอำนาจแห่งชาตินั้น อาจประเมินค่าออกมาเป็นตัวเลขทางคณิตศาสตร์ได้ โดยการเปรียบเทียบพลังอำนาจแห่งชาติของประเทศอื่นประกอบด้วย เพื่อจะได้ทราบว่าพลังอำนาจแห่งชาติของประเทศใดมีมากกว่ากันเท่าใด ทั้งนี้ ได้มีนักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้นำเสนอสูตรการคำนวณพลังอำนาจแห่งชาติไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

1) สูตรของซิงเกอร์ (Singer) และ สมอลล์ (Small)⁶³

$$\text{Power} = \frac{(\text{tpop} + \text{upop} + \text{sp} + \text{fc} + \text{mp} + \text{saf})}{6}$$

โดยกำหนดให้

Power = National power

tpop = Total population

upop = Urban population

sp = Steel production

fc = Fuel/coal production

mp = Military budget

saf = Military personnel

2) สูตรของไคลน์ (Cline)⁶⁴

$$\text{Power} = (C + E + M) \times (S + W)$$

โดยกำหนดให้

- Power = National power
- C = Critical mass ประกอบด้วย Territory+Population
- E = Economic strength
- M = Military strength
- S = Strategic purpose
- W = National will

3) สูตรของเบ็คแมน (Beckman)⁶⁵

$$\text{Power} = \frac{[\text{steel} + (\text{pop} \times \text{pol_stab})]}{2}$$

โดยกำหนดให้

- Power = National power
- steel = Percentage of world steel production
- pop = Percentage of world population)
- pol_stab= Score for political stability

4) สูตรของอัลค็อก (Alcock) และนิวคอมบ์ (Newcombe)⁶⁶

$$\text{Power} = \text{population} \times \left[\frac{\text{GNP}}{\text{population}} \right] = \text{GNP}$$

โดยกำหนดให้

- Power = National power
- GNP = Gross National Product

5) สูตรของฟุคส์ (Fucks)⁶⁷

$$\text{Power} = \frac{(\text{EP}^{1/3}) + (\text{SP}^{1/3})}{2}$$

โดยกำหนดให้

- Power = National power
- E = Energy production
- P = Population
- S = Steel production

6) สูตรของเจอร์มัน (German)⁶⁸

$$\text{Power} = N (L + P + I + M)$$

โดยกำหนดให้ Power = National power

$$L = f_1 (\text{territory, use of territory})$$

$$P = f_2 (\text{workforce, use of workforce})$$

$$I = f_3 (\text{resources, use of resources})$$

$$M = 10 \times (\text{military personnel}) \text{ in million}$$

$$N = 2 \text{ if nuclear armed, } = 1 \text{ if not}$$

จากสูตรการประเมินค่าพลังอำนาจแห่งชาติดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า สูตรของโคลน์ อาจมีปัญหาในเรื่องของการประเมินค่าปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ จุดประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (Strategic purpose) และเจตจำนงแห่งชาติ (National will) ทั้งนี้เนื่องจากอาศัยการรับรู้ทางด้านอัตวิสัย (Subjective perception) เป็นหลักสูตรการคำนวณของโคลน์ จึงวางน้ำหนักไปที่ตัวแปรที่ใช้ดุลยพินิจของบุคคล มากเกินไป ในขณะที่สูตรการคำนวณของซิงเกอร์ และสมอลล์ มีองค์ประกอบที่เป็นกลุ่มก้อนที่นำไปสู่การบ่งชี้พลังอำนาจแห่งชาติได้มากกว่า ดังนั้น ตัวอย่างของการประเมินค่าพลังอำนาจแห่งชาติที่จะแสดงให้เห็นต่อไปนี้ เป็นการประเมินที่อาศัยวิธีการคำนวณที่ผสมผสานวิธีการดังกล่าว โดยกำหนดหลักเกณฑ์ที่สำคัญไว้ ดังนี้

1) ใช้ข้อมูลสถิติรวมประจำปี โดยคำนวณสัดส่วนร้อยละของผลรวมของโลกในแต่ละตัวแปรของทุกประเทศในโลก (เว้นแต่การบริโภคพลังงานให้คิดเฉลี่ยต่อหัวประชากร)

2) สำหรับองค์ประกอบเพิ่มเติม ได้กำหนดให้มวลวิกฤต (Critical mass) มีคะแนนเต็ม 200 คะแนน โดยแบ่งเป็นคะแนนของดินแดน (Territory) และ ประชากร (Population) อย่างละ 100 คะแนน ในขณะที่ความเข้มแข็งทาง เศรษฐกิจ (Economic strength) และความเข้มแข็งทางทหาร (Military strength) กำหนดให้มีคะแนนเต็มอย่างละ 200 คะแนน เพื่อความสะดวกในการคำนวณ

3) ในตัวแบบที่มีลักษณะปฏิสัมพันธ์กันนั้น (Interactive model) จะกำหนดดัชนีวัดขีดความสามารถซึ่งจะใช้เป็นตัวคูณพลังอำนาจแห่งชาติ (Power multiplier) โดยการลบการบริโภคพลังงานเฉลี่ยต่อหัวประชากรของแต่ละชาติ ออกจากค่าเฉลี่ยการบริโภคพลังงานต่อหัวประชากรของโลก

4) ลบคะแนนพลังอำนาจแห่งชาติเป้าหมายออกจากคะแนนของชาติที่ใช้เป็นตัวตั้ง เพื่อกำหนดดัชนีอัตราส่วน (Ratio Index) สำหรับขีดความสามารถที่ใช้เปรียบเทียบ (Relative capabilities)

จากวิธีการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถกำหนดตัวแบบสำหรับการประเมินค่าพลังอำนาจแห่งชาติแบบ ดังนี้

(1) ตัวแบบที่ 1 (Model 1)

$$\text{Power} = \frac{\text{Nation i's GNP}}{\text{World Total}} \times 200$$

(2) ตัวแบบที่ 2 (Model 2)

$$\text{Power} = \frac{(\text{Critical Mass} + \text{Economic strength} + \text{Military strength})}{3}$$

โดยกำหนดให้

$$\text{Critical mass} = \frac{(i's \text{ POPU})}{\text{World Total}} \times 100 + \frac{(i's \text{ AREA})}{\text{World Total}} \times 100$$

$$\text{Economic strength} = \frac{(i's \text{ GNP})}{\text{World Total}} \times 200$$

$$\text{Military strength} = \frac{(i's \text{ ME})}{\text{World Total}} \times 200$$

(3) ตัวแบบที่ 3 (Model 3)

$$\text{Power} = \text{Model 2} \times \frac{(i's \text{ ENGY})}{\text{World Average}}$$

โดยกำหนดให้

GNP = Gross National Product

POPU = Total Population

AREA = Total Area

ME = Military Expenditures

ENGY = Energy Consumption per Capita

ตัวอย่างของการประเมินค่าพลังอำนาจแห่งชาติของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ในระหว่างปี ค.ศ.1978-1994 โดยการใช้ตัวแบบที่ 1-3 (Model 1-3) และตัวแบบของ ไคลน์ (Cline's model) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วปรากฏอยู่ในตารางที่ 1-3 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 1-3 การประเมินค่าพลังอำนาจแห่งชาติของประเทศต่างๆ
ทั่วโลกในระหว่างปี ค.ศ.1978-1994

No.	Model 1	Score	Model 2	Score	Model 3	Score	Cline's Model	Score
1	USA	46.657	USA	37.229	USA	196.497	USA	550
2	EC	46.195	USSR	35.608	USSR	111.760	Japan	434
3	Japan	27.299	EC	28.244	EC	63.266	Germany	346
4	USSR	24.789	Russia	16.453	Russia	59.080	Russia	328
5	Germany	13.124	China	14.911	Canada	24.003	Canada	250
6	W.Germany	11.928	Japan	11.820	Japan	23.951	China	240
7	France	9.601	Germany	7.682	Germany	23.043	UK	240
8	China	8.028	India	7.199	W.Germany	20.147	France	240
9	Italy	7.702	W.Germany	6.866	France	13.683	Italy	220
10	UK	7.164	France	6.204	UK	13.064	Brazil	216
11	Russia	6.323	UK	5.034	Australia	10.436	Taiwan	195
12	Canada	4.019	Canada	4.520	Italy	7.355	S.Korea	180
13	Brazil	3.633	Brazil	4.507	E.Germany	6.024	Indonesia	175

ตารางที่ 1-3 การประเมินค่าพลังอำนาจแห่งชาติของประเทศต่างๆ
ทั่วโลกในระหว่างปี ค.ศ.1978-1994 (ต่อ)

No.	Model 1	Score	Model 2	Score	Model 3	Score	Cline's Model	Score
14	Spain	3.317	Italy	4.178	China	5.592	Australia	175
15	Netherland	2.288	Australia	3.004	S.Arabia	5.448	India	147
16	Poland	2.123	Saudi Arabia	2.562	Poland	4.839	Spain	140
17	Mexico	2.111	Iran	2.275	Netherlands	4.431	Mexico	125
18	Australia	2.018	Indonesia	2.003	Ukraine	3.706	Turkey	117
19	Switzerland	1.919	Poland	1.976	Czech	3.696	S.Africa	114
20	India	1.887	Spain	1.969	Kazakhstan	3.199	Thailand*	110
21	Iran	1.777	Mexico	1.798	Sweden	2.770	Switzerland	105
22	Ukraine	1.741	Argentina	1.674	Belgium	2.684	Netherlands	102
23	E.Germany	1.733	E.Germany	1.561	Spain	2.476	Egypt	99
24	Belgium	1.557	Iraq	1.540	Romania	2.308	Belgium	94
25	Sweden	1.556	Netherlands	1.325	UAE	2.091	Ukraine	88
26	Argentina	1.457	Ukraine	1.300	Switzerland	1.988	Pakistan	84
27	S.Korea	1.454	S.Korea	1.253	Norway	1.766	Norway	80
28	Czech	1.340	Czech	1.139	Brazil	1.754	Vietnam	77
29	Austria	1.313	Pakistan	1.105	Bulgaria	1.685	N.Korea	77
30	Saudi Arabia	1.243	S.Africa	1.067	Argentina	1.585	Argentina	72
31	Romania	1.156	Romania	1.027	Mexico	1.577	Nigeria	72
32	Taiwan	1.088	Turkey	1.021	Iran	1.505	Iran	66
33	Denmark	1.028	Sweden	.995	S.Africa	1.457	Austria	65
34	Yugoslavia	.874	Switzerland	.991	Denmark	1.424	Israel	63
35	S.Africa	.868	Algeria	.988	Libya	1.408	Philippines	63

ตารางที่ 1-3 การประเมินค่าพลังอำนาจแห่งชาติของประเทศต่างๆ
ทั่วโลกในระหว่างปี ค.ศ.1978-1994 (ต่อ)

No.	Model 1	Score	Model 2	Score	Model 3	Score	Cline's Model	Score
36	Norway	.759	Egypt	.980	S.Korea	1.350	Saudi Arabia	60
37	Finland	.741	Kazakhstan	.970	Finland	1.269	Kazakhstan	56
38	Indonesia	.740	Taiwan	.950	Austria	1.266	Hong Kong	55
39	Hungary	.736	Nigeria	.918	Czech Rep.	1.203	Algeria	52
40	Turkey	.708	Belgium	.897	Hungary	1.139	Poland	52
41	Czech Rep.	.610	Libya	.845	Kuwait	1.134	Sweden	50
42	Thailand*	.564	Zaire	.827	N.Korea	.970	Denmark	50
43	Greece	.558	Sudan	.813	Taiwan	.958	N.Zealand	50
44	Iraq	.544	Bangladesh	.798	Qatar	.954	Singapore	48
45	Bulgaria	.532	Thailand*	.796	India	.934	Chile	48
46	Kazakhstan	.529	Yugoslavia	.732	Venezuela	.878	Zaire	42
47	Belarus	.526	Peru	.685	Yugoslavia	.874	Finland	40
48	Portugal	.464	Philippines	.658	Israel	.873	Morocco	40

ที่มา : Chin-Lung Chang, A Measure of National Power, Department of Political Science, Yilan County : Fo-guang University, 1999.

3. สรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงแห่งชาติกับยุทธศาสตร์ชาติ เป็นสิ่งที่แยกจากกันได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวางแผนและการปฏิบัติการต่างๆ เพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งชาติตามที่กำหนดนั้น จำเป็นต้องใช้พลังอำนาจแห่งชาติทั้งสิ้นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่จากการที่เราได้ศึกษาและพิจารณาเกี่ยวกับพลังอำนาจแห่งชาติมาพอสมควรแล้ว ก็พอสรุปได้ว่า

พลังอำนาจแห่งชาติเป็นพลังอำนาจทั้งสิ้นของชาติ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและเป็นนามธรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทำให้บรรลุซึ่งประโยชน์แห่งชาติ แต่ให้พึงระลึกอยู่เสมอด้วยว่าพลังอำนาจแห่งชาติที่เป็นรูปธรรมเช่น กำลังทหารหรืออาวุธยุทโธปกรณ์แต่อย่างเดียวนั้น ไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ถ้าขาดการสนับสนุนจากพลังอำนาจที่เป็นนามธรรม เช่น ขวัญและกำลังใจ อุดมการณ์ และศรัทธา ความเชื่อถือต่อภาวะผู้นำ อีกทั้งแต่ละประเทศย่อมอาศัยพลังอำนาจแห่งชาติของตนเป็นเครื่องมือ เพื่อทำให้นโยบายต่างประเทศที่เลือกไว้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์แห่งชาติ บางประเทศสามารถใช้อำนาจประกอบพลังอำนาจแห่งชาติทั้ง 5 ประการ คือ กำลังอำนาจทางการเมือง กำลังอำนาจทางทหาร กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ กำลังอำนาจทางสังคมจิตวิทยา และกำลังอำนาจทางสารสนเทศไปพร้อมๆ กับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่บางประเทศก็สามารถใช้ได้เพียงบางองค์ประกอบ เพราะไม่มีขีดความสามารถที่จะใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม เครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งของชาติ อันได้แก่ กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ และกำลังอำนาจทางทหาร เป็นเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้เงินทุนอย่างมหาศาล ซึ่งคงไม่มีประเทศใดในโลกนี้ที่สามารถใช้เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างเต็มที่ แม้แต่ประเทศอภิมหาอำนาจเอง หรือประเทศใดๆ ก็ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากสงครามทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ต่างก็เป็นสงครามจำกัดทั้งสิ้น เพียงแต่มิมากนักแตกต่างกันออกไป ตามพลังอำนาจของแต่ละประเทศและข้อจำกัดของสถานการณ์ในขณะนั้น

อ้างอิงท้ายบท

- ¹ Liotta, 2002 cited in Czeslaw Mesjasz, Security as an Analytical Concept, Poland: Cracow University of Economic, 2004, p.4.
- ² พจน์ พงศ์สุวรรณ, พลตรี, หลักยุทธศาสตร์, กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์, 2536, หน้า 42.
- ³ คำว่า “ชาติ” (Nation) หมายถึง กลุ่มของคนผู้ซึ่งผูกพันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยอาศัย ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ค่านิยม ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ และศาสนา ในขณะที่คำว่า “รัฐ” (State) หมายถึง ผืนแผ่นดินที่มีรัฐบาลที่มีอำนาจสูงสุด ในการปกครองประเทศอย่างเป็นทางการ คำว่า “ชาติ” จึงมีอัตลักษณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม (Politico-cultural entity) อันเป็นคุณลักษณะเฉพาะและสิทธิของ ประชาชนโดยรวม ในขณะที่คำว่า “รัฐ” มีอัตลักษณ์ทางการเมืองกฎหมาย (Politico-judicial entity) ซึ่งจะได้รับการพิสูจน์ทราบโดยอาศัยสิทธิตามอำนาจ อธิปไตยของชาติ.
- ⁴ พจน์ พงศ์สุวรรณ, อ้างแล้ว, หน้า 43.
- ⁵ Prabhakaran Paleri, National Security: Imperatives And Challenges, New Delhi: Tata McGraw-Hill, 2008, p.521.
- ⁶ Macmillan Dictionary (online version), Definition of “national security”, Macmillan Publishers Limited, retrieved on 22 September 2010.
- ⁷ Joseph J. Romm, Defining national security: the nonmilitary aspects, Pew Project on America's Task in a Changed World (Pew Project Series), Council on Foreign Relations, 1993, p.5.
- ⁸ bid., p.79.

- ⁹ Horold Brown, Thinking about national security: defense and foreign policy in a dangerous world, 1983, as quoted in Cynthia Ann Watson, U.S. national security: a reference handbook, Contemporary world issues (2 (revised) ed.), ABC-CLIO, 2008, p.281.
- ¹⁰ Charles S. Maier, Peace and security for the 1990s, Unpublished paper for the MacArthur Fellowship Program, Social Science Research Council, 12 June 1990, as quoted in Joseph J. Romm, Defining national security: the nonmilitary aspects, Pew Project on America's Task in a Changed World (Pew Project Series), Council on Foreign Relations, 1993, p.5.
- ¹¹ Prabhakaran Paleri, op.cit, pp.52-54.
- ¹² พ.ร.บ.ว่าด้วย การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 มาตรา 3, ให้ไว้ ณ วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2495, เป็นปีที่ 7 ในรัชกาล 9
- ¹³ พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 39ก, 27 กุมภาพันธ์ 2551, หน้า 34.
- ¹⁴ Security: a new framework for analysis, Lynne Rienner Publishers, 1998. p.239.
- ¹⁵ Security, Dictionary of Military and Associated Terms, 2001 (As amended through 31 July 2010), p.477.
- ¹⁶ Mark Rupert, International Relations Theory. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- ¹⁷ The American Heritage Science Dictionary, Sociology, <http://dictionary.reference.com/browse/sociology>, retrieved on 13 July 2013.
- ¹⁸ John F. Stolte, Alan Gary Fine & Karen S. Cook, Sociological miniaturism:

seeing the big through the small in social psychology, *Annual Review of Sociology* 27, 2001, pp.387–413.

¹⁹ ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา, จิตวิทยาพัฒนาคุณภาพคน, วารสารเสนาธิปไตย ปีที่ 39 ฉบับที่ 3, 2533, หน้า 118.

²⁰ ในตำราบางเล่มอาจใช้ “ความมั่นคงทางไซเบอร์” หรือ “ความมั่นคงทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์” (Cyber Security) แทนคำว่า “ความมั่นคงทางสารสนเทศ” แต่พึงเข้าใจด้วยว่า ความมั่นคงทางสารสนเทศมีขอบเขตที่กว้างขวางมากกว่าความมั่นคงทางไซเบอร์ เพราะความมั่นคงทางไซเบอร์ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของความมั่นคงทางสารสนเทศด้วย ทั้งนี้ ความมั่นคงทางไซเบอร์ความมั่นคงหรือการรักษาความปลอดภัย หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงหรือการรักษาความปลอดภัยของไซเบอร์ ในขณะที่ ความมั่นคงหรือการรักษาความปลอดภัยทางสารสนเทศ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงหรือการรักษาความปลอดภัยของสารสนเทศหรือระบบสารสนเทศ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด รวมถึงระบบไซเบอร์ด้วย

²¹ 44 U.S. Code § 3542–Definitions, Cornell University Law School, <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/44/3542>, retrieved on 19 May 2015.

²² ISO/IEC 27000:2009 (E), Information technology-Security techniques-Information security management systems-Overview and vocabulary, 2009.

²³ J.F. Rockart, M.J. Earl & J.W. Ross, Eight imperatives for the new IT organization Sloan Management review, 1996.

²⁴ William Jackson, Experts repeat: Security is a people-not technology-problem, Government Computer News, March 18, 2003.

²⁵ พจน์ พงศ์สุวรรณ, อ้างแล้ว, หน้า 47.

- ²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.
- ²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47-48.
- ²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.
- ²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48-50.
- ³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50-51.
- ³¹ Victoriano Casas III, An Information Security Risk Assessment Model for Public and University Administrators, Applied Research Project, Texas: Texas State University, 2006.
- ³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.
- ³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53-55.
- ³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60-61.
- ³⁵ Inis L. Claude, Power and International Relations, New York: Random House, 1962.
- ³⁶ JP 1-02: Dictionary of Military and Associated Terms, Instruments of national power in US & NATO Military Terminology Group, Pentagon, Washington DC: Joint Chiefs of Staff, US Department of Defense, 2010, p.229.
- ³⁷ U.S. Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Military Environment, National Power, 1976, p.1-1.
- ³⁸ พจน์ พงศ์สุวรรณ, อ่างแล้ว, หน้า 62.
- ³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.
- ⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62-64.

⁴² David Blair, ‘There is no military solution’? In diplomacy, sometimes, the military are the only solution, The Telegraph, <http://blogs.telegraph.co.uk/news/davidblair/100243728/there-is-no-military-solution-in-diplomacy-sometimes-the-military-is-the-only-solution/>, retrieved on 30 October 2013.

⁴³ พจน์ พงศ์สุวรรณ, อ้างแล้ว, หน้า 64-66.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 72-74.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

⁴⁶ World Economic Outlook Database, October 2016, International Monetary Fund, updated on 4 October 2016.

⁴⁷ มีชื่อทางการว่า “สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก” เดิมชื่อประเทศสาธารณรัฐซาอีร์ แต่ได้เปลี่ยนมาเป็นชื่อประเทศใหม่ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันในปี พ.ศ.2540.

⁴⁸ World Trade Organization (WTO) statistics, The biggest exporters and importers of food in 2013, http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm, retrieved on 5 November 2014.

⁴⁹ พจน์ พงศ์สุวรรณ, อ้างแล้ว, หน้า 66-67.

⁵⁰ <http://omrpublic.iea.org/omrarchive/12dec12sup.pdf>, retrieved on 10 December 2014.

⁵¹ U.S. Energy Information Administration, Petroleum & Other Liquids: U.S. Import by Country Origin, http://www.eia.gov/dnav/pet/pet_move_impcus_a2_nus_epc0_im0_mbbldpd_a.htm, retrieved on 10 December 2014.

- ⁵² เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ (Nuclear Reactor) คือ เครื่องผลิตพลังงานนิวเคลียร์ที่สามารถควบคุมการแบ่งแยกนิวเคลียร์และปฏิกิริยาลูกโซ่ให้เกิดขึ้นในอัตราที่พอเหมาะ ทำให้สามารถนำเอาพลังงานความร้อน นิวตรอน และรังสีที่เกิดขึ้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้
- ⁵³ กรมทรัพยากรธรณี, ความหมายของแร่ (Mineral), <http://www.dmr.go.th/main.php?filename=min1>, retrieved on 15 December 2014.
- ⁵⁴ N.G. Connelly & T. Damhus (with R.M. Hartshorn & A.T. Hutton), Nomenclature of Inorganic Chemistry: IUPAC Recommendations, Cambridge: RSC Publ, 2005.
- ⁵⁵ สุทัศน์ ยกส้าน, ความสำคัญของธาตุหายาก, ผู้จัดการออนไลน์, คอลัมน์ โลกวิชาการ, 18 กรกฎาคม 2557, <http://www.manager.co.th/Science/ViewNews.aspx?NewsID=9570000081154>, retrieved on 18 January 2015.
- ⁵⁶ พจน์ พงศ์สุวรรณ, อ้างแล้ว, หน้า 70-71.
- ⁵⁷ JP 1: Doctrine for the Armed Forces of the United States, Washington DC: Joint Chiefs of Staff, U.S. Department of Defense, 2013, p.I-11.
- ⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 74-76.
- ⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.
- ⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77-78.
- ⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78-79.
- ⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 79-81.
- ⁶³ David J. Singer and Melvin Small, The Wages of War, 1816-1965: A Statistical Handbook, New York: John Wiley, 1972.
- ⁶⁴ Ray S. Cline, The Power of Nations in the 1990s: A Strategic Assessment, Lanham: University Press of America, 1994.

⁶⁵ Peter R. Beckman, *World Politics in the Twentieth Century*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1984.

⁶⁶ Norman Z. Alcock & Alan G. Newcombe, The perception of national power, *Journal of Conflict Resolution* 14 (3), 1970.

⁶⁷ Wilhelm Fucks, *Formeln zur Macht: Prognosen über Völker, Wirtschaft, Potentiale*, Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt [in German], 1965.

⁶⁸ Clifford F. German, A Tentative Evaluation of World Power, *Journal of Conflict Resolution* 4 (1), 1960, pp.138–144.